

Meillä on se tilanne mennyt täysin pieleen

Retoriset keinot julkisissa pahoitteluissa

Siiri Simolin

Kandidaatintutkielma

Humanististen tieteiden kandidaatin tutkinto, suomen kieli ja suomalais-ugrilainen

kielentutkimus

Kieli- ja käännöstieteiden laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Huhtikuu 2026

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä

Kielten tutkinto-ohjelma, suomen kieli ja suomalais-ugrilainen kielentutkimus

Siiri Simolin

Meillä on se tilanne mennyt täysin pieleen – Retoriset keinot julkisissa pahoitteluissa

Sivumäärät: 40

Tutkielmassani tarkastelen julkisissa pahoitteluissa käytettyjä retorisia keinoja. Tutkielmani tavoitteena on selvittää, minkälaisia retorisia keinoja julkisissa pahoitteluissa käytetään ja mihin niiden käytöllä pyritään. Tarkastelen myös sitä, kuinka yleistä erilaisten retoristen keinojen käyttö on, kun verrataan yritysten ja julkisuuden henkilöiden pahoitteluita.

Tutkimusaineistonani on 48 tekstiä, joista puolet on julkisuuden henkilöiden ja puolet yritysten pahoitteluita. Tekstit ovat enimmäkseen digitaalisilta uutis sivustoilta keräämiäni uutisia, joista olen ottanut analyysini mukaan vain sitaatteja, jotka liittyvät pahoitteluun. Tämän lisäksi olen kerännyt tekstejä Facebookista ja Instagramista.

Analyysini perustuu pääosin Arja Jokisen (1999b) retoristen keinojen jaotteluun, mutta olen täydentänyt sitä kahdella Marja-Liisa Kakkuri-Knuutilan (1998) jaottelussa esitetyllä keinolla. Menetelmänäni käytän retorista analyysia. Lasken retoristen keinojen määrän teksteissä ja taulukoin esiintymät. Teksteistä lasken vain, esiintyykö tietty retorinen keino niissä vai ei, enkä siis laske jokaista yksittäistä esiintymää. Tutkin yleisimpiä teksteissä käytettyjä retorisia keinoja yksityiskohtaisemmin ja havainnollistan niitä esimerkeillä.

Tutkielmani keskeinen tulos on, että erilaisia retorisia keinoja käytetään suhteellisen monipuolisesti aineistoni pahoitteluissa. Aineistossani yleisimpiä retorisia keinoja olivat vahvistavat ilmaisut, liittoutumisasteen säätely, kvantifiointi, konsensuksella vahvistaminen sekä ääri-ilmaisut. Vahvistavilla ilmaisuilla pyrittiin vakuuttamaan lukija kirjoittajan varmuudesta ja pahoittelun aitoudesta. Liittoutumisasteen säätelyllä osoitettiin liittoutumisen aste väitteisiin, joka oli usein hyvin vahva tai hieman neutraalimpi. Kvantifioinnilla esimerkiksi viitattiin pahoittelun kohderyhmään tai pyrittiin vakuuttamaan lukija siitä, että pahoittelija ymmärtää toimintansa seuraukset. Konsensuksella vahvistamisen avulla osoitettiin, ettei väitteen esittäjä seiso väitteensä takana yksin. Ääri-ilmaisuja avulla korostettiin usein joitakin pahoittelijan toimintaan liittyviä piirteitä. Yleisimpien retoristen keinojen käyttöä havaitsin melko monessa tekstissä. Useita retorisia keinoja käytettiin kuitenkin alle kymmenessä tekstissä ja ironiaa ei yhdessäkään.

Useimpia retorisia keinoja käytettiin lähes yhtä paljon julkisuuden henkilöiden ja yritysten pahoitteluissa. Konsensuksella vahvistaminen oli hyvin yleistä yritysten pahoitteluissa. Julkisuuden henkilöiden pahoitteluissa yleisimmäksi retoriseksi keinoksi osoittautui vahvistavat ilmaisut, minkä lisäksi ääri-ilmaisuja käyttö oli hieman yleisempää kuin yritysten pahoitteluissa.

Avainsanat: retoriikka, retoriset keinot, diskurssianalyysi, julkinen pahoittelu, kriisiviestintä

Sisällys

1	Johdanto	4
1.1	Tutkielman esittely	4
1.2	Tutkielman tausta	4
1.3	Tutkimuskysymykset	5
2	Teoreettinen tausta	7
2.1	Diskurssianalyysi	7
2.2	Diskurssianalyysin ja retoriikan suhde	7
2.3	Retoriikka	8
2.4	Retoriset keinot	9
3	Aineisto ja menetelmät	13
3.1	Aineisto	13
3.2	Aineiston keruu	14
3.3	Menetelmä	15
4	Julkisten pahoitteluiden retoriset keinot	16
4.1	Retoristen keinojen käytön yleisyys	16
4.2	Yleisimmät retoriset keinot	17
4.2.1	Vahvistavat ilmaisut	17
4.2.2	Liittoutumisasteen säätely	18
4.2.3	Kvantifiointi	20
4.2.4	Konsensuksella vahvistaminen	23
4.2.5	Ääri-ilmaisut	25
4.3	Julkisuuden henkilöiden ja yritysten pahoitteluiden vertailu	27
5	Päätäntö	30
	Lähteet	32

1 Johdanto

1.1 Tutkielman esittely

Kandidaatintutkielmani aiheena on retoristen keinojen käyttö julkisissa pahoitteluissa. Tarkastelen kandidaatintutkielmassani sitä, minkälaisia retorisia keinoja julkisissa pahoitteluissa käytetään, ja sitä, mihin niiden käytöllä pyritään. Tämän lisäksi vertailen määrällisesti yritysten ja julkisuuden henkilöiden pahoitteluissa esiintyviä retorisia keinoja.

Tutkielmani teoreettiseen viitekehykseen kuuluvat diskurssianalyysi ja retoriikka.

Diskurssianalyysi ja retoriikka tutkivat sitä, miten sosiaalista todellisuutta rakennetaan kielenkäytön ja muun toiminnan kautta (Jokinen 1999a, 38). Menetelmänäni käytän retorista analyysia. Retoriseen analyysiin kuuluu yleensä retoristen keinojen erittelemine eli sen tarkastelu, minkälaisia suostuttelevia tai vakuuttelevia keinoja käytetään vakuuttamaan lukija tai kuulija (mt., 47). Julkisten pahoitteluiden vastaanottoon ja vakuuttavuuteen voi nähdäkseni vaikuttaa niiden kieliasu, minkä vuoksi on antoisaa tutkia niissä käytettyjä retorisia keinoja.

Tutkielmani aihe liittyy keskeisesti kriisiviestintään ja sen analysointiin, sillä julkiset pahoittelut ovat osa kriisiviestintää. Esimerkiksi julkiset ja yksityiset organisaatiot voivat kohdata kriisejä, jotka saattavat olla esimerkiksi poliittisia kriisejä, skandaaleja, mainekriisejä tai taloudellisiin ja tuotannollisiin syihin liittyviä kriisejä. Kriisiviestinnän tarkoituksena on todenmukaisen ja uskottavan selityksen antaminen tapahtuneelle. Kriisiviestintä tapahtuu nykyaikana laajalti valtavirtamedian, verkkoviestinnän sekä sosiaalisen median kautta. (Korpiola 2011, 12, 14, 37.) Tämän takia on luontevaa, että tutkielmani aineisto koostuu juuri verkko- ja mediateksteistä. Aineistooni kuuluu 48 digitaalisilta uutissivustoilta ja sosiaalisen median alustoilta keräämääni tekstiä, joista kerron enemmän luvussa 3.1.

1.2 Tutkielman tausta

Julkisten pahoitteluiden retoriikkaa tutkittiin ensimmäistä kertaa suomenkielisessä lingvistiksessä tutkimuksessa Heli Saineen (2019) julkisten pahoitteluiden retorisia keinoja ja argumentaatiota käsittelevässä pro gradu -tutkielmassa. Tutkielmassani vertaan tuloksiani Saineen tutkielman tuloksiin ja havaintoihin. Sen sijaan esimerkiksi kriisiviestintää ja julkista pahoittelua on tutkittu aiemmin enemmänkin esimerkiksi valtiotieteellisessä ja taloustieteellisessä tiedekunnassa sekä viestinnän oppiaineessa.

Tämän lisäksi Laura Carlson (2014) on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan anteeksipyyntöjä keskusteluanalyysin näkökulmasta. Fennistiikassa retorista analyysia ovat tehneet väitöskirjoissaan esimerkiksi Anne Mäntynen (2003) ja Minna Säaskilahti (2006).

Tutkielmani on tarpeellinen, sillä julkisten pahoitteluiden retoriikkaa ei ole tutkittu paljon suomen kielellä. Julkisia pahoitteluita on tutkittava lisää retoriikan näkökulmasta suomenkielisen lingvistisen tutkimuksen alalla, jotta aiheesta saataisiin lisää tutkimustietoa. Tutkielmani lisää ymmärrystä julkisissa pahoitteluissa käytetyistä kielellisen vaikuttamisen keinoista.

Nähdäkseni tutkimusaihe on myös ajankohtainen, sillä olen huomannut julkisten pahoitteluiden ja niiden vaatimisen lisääntyneen viime aikoina varsinkin mediassa. Olen myös kiinnittänyt huomiota siihen, että julkisten pahoitteluiden vakuuttavuudesta ja vaikuttavuudesta käydään usein keskustelua esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Päätin tarkastella aihetta kandidaatintutkielmassani, koska olin huomannut ilmiön yleisyyden ja kiinnostuin aiheesta ja sen tutkimisesta yhä enemmän luettuani Saineen (2019) tutkielman.

1.3 Tutkimuskysymykset

Tutkielmani tavoitteena on tutkia julkisten pahoitteluiden retorisia keinoja ja niiden käyttötarkoitusta. Lisäksi tarkastelen retoristen keinojen käytön määrällistä eroavaisuutta yritysten ja julkisuuden henkilöiden pahoitteluissa. Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Minkälaisia retorisia keinoja julkisissa pahoitteluissa käytetään?
2. Mihin kyseisten retoristen keinojen käytöllä pyritään?
3. Kuinka yleistä erilaisten retoristen keinojen käyttö on, kun verrataan yritysten ja julkisuuden henkilöiden pahoitteluita?

Tutkielmani on pääosin kvalitatiivinen, mutta siinä on myös kvantitatiivisia elementtejä. Keskeisin hypoteesini on, että julkisissa pahoitteluissa käytetään monipuolisesti erilaisia retorisia keinoja. Oletan, että tämä saattaa johtua esimerkiksi siitä, että julkisissa pahoitteluissa halutaan vakuuttaa lukija tai rakentaa luottamusta. Lisäksi oletan, että yleisiksi retorisiksi keinoiksi nousevat esimerkiksi vahvistavat ilmaisut, omista intresseistä etäännyttäminen, kvantifiointi sekä ääri-ilmaisujen käyttö. Perustan oletukseni näkemykseeni pahoitteluissa usein käytetyistä keinoista sekä Saineen (2019) tutkielman tuloksiin, joissa kyseiset retoriset keinot nousivat hyvin yleisiksi.

Tutkielman seuraavassa luvussa esittelen tutkielmani teoreettista taustaa ja käyn läpi keskeisimpiä käsitteitä. Esittelen lisäksi analyysiluvussa käyttämäni retoristen keinojen luokittelutavan. Kolmannessa luvussa esittelen tutkielmani aineiston ja kerron sen keruusta. Kuvaan myös aineiston analyysissa käytettyä menetelmää. Neljäs luku rakentuu aineistoni analyysista ja sen tulosten erittelystä. Luvussa 4.1 keskityn yleisemmin esittelemään retoristen keinojen esiintymistä kaikissa aineistoni teksteissä, kun taas luku 4.3 koostuu vertailevasta analyysista julkisuuden henkilöiden ja yritysten pahoitteluiden välillä. Luvussa 4.2 luokittelen retoriset keinot omiksi alaluvuikseen ja kerron aineistossani käytetyistä yleisimmistä keinoista. Viidennessä luvussa kerron kokoavasti tutkielmani tuloksista ja tekemistäni johtopäätöksistä. Pohdin myös aiheeseen liittyviä jatkotutkimusmahdollisuuksia ja saamieni tulosten merkitystä.

2 Teoreettinen tausta

2.1 Diskurssianalyysi

Tutkielmani teoreettiseen taustaan liittyy diskurssianalyttinen lähestymistapa. Diskurssianalyysissä huomio kohdistetaan siihen, miten kieli ja kielenkäyttö ovat yhteydessä yhteiskunnan rakenteisiin ja sosiaaliseen toimintaan. Tulkinnan keskeiseksi kohteeksi muodostuu se, millä tavalla asioista puhutaan, eikä vain se, mitä sanotaan. Diskurssianalyysin keskeisiin käsitteisiin kuuluvat retoriset rakenteet ja argumentaatio, joista aiempi on hyvin keskeisessä asemassa tutkielmassani. Diskurssintutkimuksessa analyysin kysymykset voivat liittyä esimerkiksi siihen, minkälaista retoriikkaa tekstissä on käytetty. Tämän pohjalta voidaan pohtia myös sitä, miten tietyt asiantilat rakentuvat tekstissä todenmukaisiksi, oikeutetuiksi tai oikeiksi retoristen keinojen käytön myötä. (Pälli – Lillqvist 2020, 374–375, 394.) Kuvaan retoriikan merkittävyyttä tutkielmalleni ja sen yhteyttä diskurssianalyysiin seuraavassa alaluvussa.

Kielenkäyttö sijoittuu aina tiettyyn tilanteeseen ja aikaan, jota ympäröivät aikaisemmat tilanteet sekä niihin liittyvät normit ja arvot. Yhteiskunnallisella tilanteella ja vuorovaikutustilanteella on siis vaikutus siihen, miten kieltä voi tai tulisi käyttää.

Kielenkäyttö on aina sosiaalista toimintaa ja sen ehdot ja seuraukset vaikuttavat siihen, miten kieltä on mahdollista tai suositeltavaa käyttää. Riippumatta siitä, miten kieltä käyttää, sen käytöllä on aina seurauksensa niin puheena olevalle aiheelle kuin osallistujille. Kielenkäyttö vaikuttaa puheena oleviin asioihin ja tilanteeseen sekä puhujan ja kuuntelijan väliseen suhteeseen. (Pietikäinen – Mäntynen 2019, luku 1.1.) Tutkimuksessani korostuu varsinkin kielenkäytön vaikutus kirjoittajan ja yleisön suhteeseen.

2.2 Diskurssianalyysin ja retoriikan suhde

Diskurssianalyysi ja retoriikka tutkivat molemmat sitä, miten sosiaalista todellisuutta rakennetaan kielen ja toiminnan avulla (Jokinen 1999a, 38). Tutkimukseni perustuu uuteen retoriikkaan, jossa kielenkäyttöä tarkastellaan vaikuttamisen keinona. Vaikuttamiseen voidaan ajatella liittyvän tavoite ylläpitää tai muuttaa todellisuutta. (Mäntynen – Sääskilahti 2015, 195, 197–198.) Retorisuutta tutkittaessa voidaan myös kiinnittää huomiota siihen, miten toimijat puolustelevat tai perustelevat tiettyä sosiaalisen todellisuuden versiota (Jokinen – Juhila 2016, luku Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta). Kielenkäytön avulla pystymme

siis vaikuttamaan näkemykseen kyseessä olevasta asiasta. Kielellä vaikuttamisen ja suostuttelun tavoitteena on puhua asioista niin, että niistä syntyy halutunlainen kuva. (Mäntynen – Sääskilähti 2015, 200.) Tähän liittyy tutkimuskysymykseni siitä, mihin retoristen keinojen käytöllä pyritään.

Retorista analyysia voidaan pitää omana teoreettis-metodologisena viitekehyksenään, mutta sen voidaan katsoa olevan myös yksi diskurssianalyysin muoto (Vuori 2021).

Diskurssianalyttisissä tutkimuksissa onkin hyvin soveliaista hyödyntää retorista analyysia. Painotukset ovat kuitenkin erilaiset: retoriikassa ollaan kiinnostuneita erityisesti lausumien muotoilusta ja yleisösuhteen rakentumisesta, kun diskurssianalyysissa kielenkäytön muodot yhdistetään tarkemmin kulttuurisiin merkityksiin ja niiden tuottamiseen. (Jokinen 1999a, 38, 47.) Tutkimuksessani painottuu enimmäkseen retoriikan ja retorisen analyysin näkökulma.

Retoriikan tutkimuksesta on mahdollista löytää ja sovittaa työvälineitä diskurssianalyttiseen tutkimukseen, esimerkiksi erilaisten tekstien analysoinnin avuksi. Tällöin analyysissa keskiöön nousee usein se, miten kyseiset tekstit ovat rakentuneet argumentatiivisesti. Retorisessa analyysissa voidaan pohtia esimerkiksi sitä, minkälaisia keinoja tekstissä käytetään vakuuttamaan yleisö argumentin pätevydestä ja luotettavuudesta. Retoriikan analyysivälineitä voidaan käyttää myös sen tarkastelemiseen, miten erilaisia tekoja pyritään oikeuttamaan tai kuinka ne saadaan vaikuttamaan faktoilta. (Jokinen 1999a, 47.)

2.3 Retoriikka

Retoriikka on osa kaikkea kielenkäyttöä. Yksinkertaisesti määriteltynä retoriikalla pyritään vakuuttamaan yleisö siitä, että argumentti on pätevä ja yritetään saada yleisö sitoutumaan argumenttiin. (Jokinen 1999a, 46–47.) Kuten mainitsin luvussa 2.2 tutkimukseni pohjautuu uuteen retoriikkaan, jossa huomio kiinnitetään sellaisten retoristen keinojen tarkasteluun, joiden avulla väitteet tehdään uskottaviksi ja joilla pyritään luomaan sitoutumista niihin (Jokinen 1999a, 46). Retoriikan perinteisen näkemyksen mukaan kielenkäyttöä voidaan käyttää vaikuttamisen keinona. Tällöin vaikuttaminen tapahtuu kielen kautta ihmisten keskeisessä vuorovaikutuksessa. (Kalliokoski 1995, 27.)

Retoriikan perustan muodostaa argumentaatio ja retoriikkaa voidaan täten pitää argumentaation analyysin täydennyksenä (Kakkuri-Knuutila 1998, 233). Olen rajannut tutkielmani vain retoristen keinojen analyysiin tutkielman pituuden vuoksi, mutta tulevassa

tutkimuksessa olisi kiinnostavaa ja antoisaa ottaa mukaan myös argumentaation analyysi, koska retoriikka ja argumentaatio ovat hyvin toisiinsa kietoutuneita.

2.4 Retoriset keinot

Ihmisten väliseen kommunikaatioon kuuluu erilaisten retoristen keinojen käyttö, joilla pyritään saavuttamaan eri asioita, esimerkiksi puolustautumaan syytöksiltä. Analyysissäni kiinnitän huomiota erityisesti erilaisten retoristen keinojen käytön havaitsemiseen.

Retorisessa analyysissä painottuu kuitenkin todellisuuden tulkinnanvaraisuus ja sen tiedostaminen. Kielenkäytön ei tällöin ajatella kertovan meille yksitulkintaisesti puhujan tai kirjoittajan asenteesta tai ulkomaailman faktoista. Analyysissä tulkinta ei siis kohdistu asian olemukseen vaan sen argumentointiin. (Jokinen 1999b, 127, 130.)

Hyödynnän analyysissä Arja Jokisen (1999b, 132–155) retoristen keinojen jaottelua, jossa keinot on jaettu väitteen esittäjään ja esitettyyn argumenttiin keskittyviin keinoihin.

Aiemmalla viitataan siihen, että esittäjän luotettavuus vaikuttaa siihen, miten argumentti hyväksytään tai miten siihen sitoudutaan. Jälkimmäinen liittyy retorisiin keinoihin, joiden avulla jokin asia saadaan vaikuttamaan totuudenmukaiselta ja kannatuksen arvoiselta.

Jaottelun puolet ovat kuitenkin usein limittyneet toisiinsa. (mt., 132–133.) Vaikka analyysini perustuu suurelta osin Jokisen jaotteluun, olen täydentänyt sitä kahdella Marja-Liisa Kakkuri-Knuutilan (1998, 256–257) jaottelussa esiintyvällä keinolla, jotka esittelen myöhemmin tässä luvussa.

Tarkastelen analyysissäni väitteen esittäjään keskittyvistä keinoista omista intresseistä etäännyttämistä, puhujakategorioilla oikeuttamista, liittoutumisasteen säätelyä ja konsensuksella tai asiantuntijan lausunnolla vahvistamista. Esitettyyn argumenttiin keskittyvistä keinoista tarkastelen numeerista ja ei-numeerista määrällistämistä eli kvantifiointia sekä metaforien ja ääri-ilmaisujen käyttöä. Näiden lisäksi Jokinen (1999b, 152–156) mainitsee muita retorisia keinoja, joilla voidaan lisätä vakuuttavuutta, ja näistä tutkin toistoa ja tautologiaa, oletettuun vasta-argumenttiin varautumista sekä ironian, kolmen listan ja kontrastiparin käyttöä.

Jokisen jaotteluun (1999b, 140–145, 153–154) kuuluu edellä mainittujen retoristen keinojen lisäksi tosiasiapuhe, kategorioiden käyttö vakuuttamisen keinona, yksityiskohdilla ja narratiiveilla vakuuttaminen ja havainnollistavien konkreettisten esimerkkien ja erilaisten rinnastusten käyttö. Olen jättänyt nämä keinot tarkasteluni ulkopuolelle ja tarkastellut

näkemykseni mukaan tutkielmani kannalta relevanteimpia keinoja. Seuraavaksi kuvaan tarkemmin retorisia keinoja lukuun ottamatta liittoutumisasteen säätelyä, kvantifiointia, konsensuksella vahvistamista ja ääri-ilmaisuja, joista kerron enemmän niiden analysoinnin yhteydessä luvuissa 4.2.2–4.2.5. Tässä luvussa kerron siis niistä retorisisista keinoista, jotka eivät ole osana edellä mainittujen lukujen yksityiskohtaisempaa analyysia.

Omista intresseistä etäännyttämällä argumentin esittäjä voi lisätä väitteensä vakuuttavuutta. Yleisön vakuuttaminen voi olla haastavaa, jos argumentin esittäjä vaikuttaa siltä, että hän ajaa omaa tai edustamansa tahon etua. Puhuja voi vahvistaa vaikutelmaa pyyteettömyydestään, jos hän luo kuvan siitä, että hän joutuu myöntämään tosi-asiat omien intressien vastaisesti. Tällaisen vaikutelman voi luoda esimerkiksi lisäämällä ilmauksen *valitettavasti* negatiivisen sanoman sisältävän kommenttinsa jälkeen. Tällöin vaikuttaa siltä, että puhuja ei itse seiso kyseisen negatiivisen asian takana, vaan joutuu vain tunnustamaan asian todellisen luonteen, jonka hän sitten välittää muille. (Jokinen 1999b, 133–134.)

Puhujakategorioilla oikeuttamisella tarkoitetaan sitä, että joihinkin kategorioihin liitetään oikeus tietynlaisesta tiedosta ja tietämyksestä. Jos puhe esitetään arvostetusta kategoriasta eli esimerkiksi professorin näkökulmasta, väitettä voidaan pitää vakuuttavampana kuin vähemmän arvostetun kategorian, kuten lapsen, näkökulmasta lausuttu puhe. Tällöin puheen varsinainen sisältö ei välttämättä vaikuta vakuuttavuuteen. Sama puhuja voi sijoittaa itsensä eri kategorioihin ja näin puhua eri aikoina ikään kuin eri kategorioiden näkökulmasta. Myös yleisösuhte on hyvin keskeinen osa vakuuttamista ja puhujakategorian valinnalla voidaankin pyrkiä vakuuttamaan yleisö. Näin siitä, mihin puhujakategoriaan argumentin esittäjä itsensä asettaa, voidaan tehdä tulkintaa myös yleisösuhteesta. (Jokinen 1999b, 135.)

Metaforia käytettäessä jotain asiaa kuvataan käsitteillä, jotka eivät vastaa asian kirjaimellista määritelmää. Metaforan voidaan määritellä olevan vertaus ilman sanaa *kuin*. Metaforan avulla voidaan tehdä jostakin uudesta asiasta ymmärrettävä liittämällä siihen merkityksiä jostakin tutusta asiasta. Sillä voidaan myös käänteisesti tehdä jokin tuttu asia vieraaksi tuomalla siitä ilmi uusia piirteitä. Metaforat voivat olla retorisesti hyvin tehokkaita, sillä niillä on mahdollista luoda halutun laisia mielle yhtymiä ilman monimutkaista argumentaatiota. Metaforisuus on ominaista kaikelle kielenkäytölle ja moninaisille teksteille. (Jokinen 1999b, 148–150.)

Kolmen listan avulla voidaan luoda mielikuva jostain yleisestä piirteestä tai tavanomaisesta toiminnasta. Kolmen listan tehokkuus juontuu siitä, että se antaa jostakin asiasta riittävän todisteen. Sen eteen voidaan lisätä ilmaus *esimerkiksi* tai loppuun *ja niin edelleen*, jolloin rakentuu kuva siitä, että lista on vielä jatkuva, mutta kaikkia kohtia ei voida esittää esimerkiksi ajan tai tilapuutteen takia. (Jokinen 1999b, 152.)

Kontrastiparin käytöllä voidaan rakentaa erilaisia kontrasteja. Siihen kontrastipariin, jota kannatetaan, on yleensä liitetty kauniita merkityksiä ja sen vastapariin negatiivisia merkityksiä. (Jokinen 1999b, 153.)

Toisto voi olla jonkun toisen henkilön esittämien argumenttien yhdistämistä omaan argumentaatioon. Tämänkaltainen toisto ei ole puhtaasti toistoa, vaan enemmänkin uudelleen kontekstualisointia ja uuden luomista. Tällöin huomio voidaan analyysissä kiinnittää siihen, millä tavalla jotain tiettyä muotoilua on käytetty argumentaatioissa ja miten se on sidottu osaksi sitä sekä millaisia uusia merkityksiä se esimerkiksi jonkin keskustelun aikana saa. Tämän lisäksi voidaan tarkastella myös sitä, miten teksteissä käytetään muotoiluja toisista teksteistä. (Jokinen 1999b, 154.)

Oletettuun vasta-argumenttiin varautumisella tarkoitetaan sitä, että omaa argumenttia pyritään suojaamaan etukäteen odotetuilta vastaväitteiltä. Varautumisella pyritään estämään toisen osapuolen mahdollisuus käyttää argumenttia. Lauseiden alussa suojaudutaan oletettua syytöstä vastaan ja varsinainen argumentti esitetään vasta tämän jälkeen. Täten puhuja voi ensin lyöttäytyä yhteen yleisön kanssa ja tämän jälkeen paljastaa ”riskialttiin” argumenttinsa. Näin hän pystyy suojelemaan itseään siltä, että yleisö luokittelisi hänet johonkin epätoivottuun tai epäsuotuisaan kategoriaan, esimerkiksi rasistiksi. Suojautumisista voi saada tietoa yleisösuhteesta eli siitä, minkä yleisön puhuja pyrkii argumenteillaan vakuuttamaan. (Jokinen 1999b, 154–155.)

Jokisen mukaan (1999b, 156) ironian käytöllä voidaan saada vastustajan versio tapahtumista näyttämään naurettavalta ja vääristyneeltä. Tällöin kilpaileva versio saattaa menettää uskottavuutensa ja alkaa vaikuttamaan ei vakavasti otettavalta. Näin esimerkiksi sarkastisilla ja ironisilla vitseillä tai muulla vastustajan pilkkaamisella voidaan hiljentää vastustaja ja vastaväitteet. Ironia voi kohdistua niin argumentin esittäjään kuin esitettyyn argumenttiin.

Jokisen jaottelun lisäksi olen ottanut analyysiini mukaan myös Kakkuri-Knuutilan (1998, 256–257) jaottelussa esiintyvät vahvistavat ilmaisut ja suojaavat ilmaisut. Valintani perustuu

sihen, että kerätessäni aineistoa ja tarkastellessani alustavasti tekstejä huomasin, että vahvistavien ilmaisujen käyttö oli todella yleistä. Retorisen keinon ottaminen mukaan tarkasteluun on myös hyvin mielenkiintoista ja mielekäästä, sillä Saineen (2019) tutkielmassa juuri vahvistavat ilmaisut nousivat eniten käytetyksi retoriseksi keinoksi. Kerron enemmän vahvistavista ilmaisuista niiden käsittelyn ohella luvussa 4.2.1. Suojaavien ilmaisujen ottaminen mukaan analyysiin on luontevaa, sillä ne ovat vahvistuksien vastakohta. Suojauksilla voidaan heikentää asiaväitteen sisältöä ja näin suojata argumentin perusteita kritiikiltä. Suojaavia ilmaisuja ovat esimerkiksi *todennäköisesti*, *melko* ja *saattaa (olla)*. (Kakkuri-Knuutila 1998, 256.)

3 Aineisto ja menetelmät

3.1 Aineisto

Tutkimusaineistoni koostuu 48 tekstistä, jotka ovat enimmäkseen digitaalisilta uutissivustoilta kerättyjä uutisia. Uutisista olen ottanut analyysiini mukaan vain sitaatteja, jotka liittyvät julkiseen pahoitteluun. Aineistooni kuuluu myös Facebookissa ja Instagramissa julkaistuja tekstejä. Olen valinnut aineistooni tekstejä eri lähdesivustoilta saadakseni julkisista pahoitteluista kattavamman kuvan. Tekstit ovat suomenkielisiä, enkä ole kääntänyt niitä. Taulukon 1 vasemmassa sarakkeessa kerron lähdesivustoista, joilta olen löytänyt tekstit. Keskimmaisessä sarakkeessa ilmoitan sivustolta keräämieni tekstien määrän. Oikealla olevassa sarakkeessa määrittelen verkkosivustoista käyttämäni lyhenteet. Suurin osa lyhenteistä on melko vakiintuneita tai yleisiä, kuten IS, mutta jotkut olen muodostanut itse, esimerkiksi lyhenteen K. Lyhennettä vastaavat verkkosivut on määritelty lähdeluettelossa.

Taulukko 1. Tutkielman aineiston lähdesivustot.

Lähdesivuston nimi	Tekstien määrä	Sivustosta käytetty lyhenne
Iltalehti	1	IL
MTV Uutiset	4	MTV1-4
Turun Sanomat	2	TS1-2
Ilta-Sanomat	18	IS1-18
Maaseudun Tulevaisuus	2	MT1-2
Yle	10	YLE1-10
Kaleva	1	K
Helsingin Sanomat	2	HS1-2
Kansan Uutiset	1	KU
Facebook	4	FB1-4
Instagram	3	IG1-3
Yhteensä: 11 lähdesivustoa	48 tekstiä	

Aineistoni tekstit ovat julkisia julkaisuja, jotka ovat internetissä vapaasti kaikkien saatavilla. Analyysini luvussa 4 ei kohdistu pahoitteleviin tahoihin, vaan teksteihin ja niiden ominaisuuksiin. En myöskään esimerkiksi ota kantaa pahoitteluiden oikeellisuuteen tai niissä

mainittujen asioiden paikkansapitävyyteen. Tarkastelen tekstejä itsessään, enkä juurikaan kiinnitä huomiota niiden konteksteihin tai analysoi niitä.

3.2 Aineiston keruu

Olen kerännyt tutkimusaineistoni itse. Keskityin etsimään tekstejä, jotka sisältävät julkisen pahoittelun. Rajasin aineistoni media- ja verkkoteksteihin, joita edustavat aineistossani sosiaalisen median päivitykset ja uutissivustojen tekstit. Seurasin aktiivisesti eri uutissivustoja ja erilaisten tutkielmani aikana kehittyneiden kohujen etenemistä havaitakseni analyysiini sopivia tekstejä. Tämän lisäksi kartutin aineistoani etsimällä aiheeseen sopivia tekstejä verkosta. Tähän olen käyttänyt esimerkiksi Googlea ja uutissivustojen, kuten Ylen, hakukonetta.

Vaikka olin huomannut julkisten pahoitteluiden yleistyneen mediassa, en vielä ennen tutkimusaineistoni keräämistä osannut arvioida ilmiön yleisyyttä tarpeeksi laaja-alaisesti. Valitessani aineistoa koinkin vaikeuksia rajata tai määritellä sitä tai sen kokoa julkisten pahoitteluiden määrän vuoksi. Koin kuitenkin helpommaksi löytää julkisuuden henkilöiden esittämiä julkisia pahoitteluita kuin yritysten, joiden pahoittelut eivät vaikuttaneet yhtä yleisiltä. Pystyin kerryttämään aineistoa myös tutkielmani teon aikana, sillä tutkielmaani sopivia tekstejä julkaistiin tänäkin aikana.

Aineiston keruussa en käyttänyt aikarajausta. Otin mukaan useamman tekstin, jotka julkaistiin tutkielmani teon aikana. Uusin teksti aineistossani on vuodelta 2026 ja vanhin vuodelta 2016. Pääosa teksteistä on kuitenkin julkaistu vuoden 2019 jälkeen ja suuri osa vuosina 2024–2025.

Keräsin ja rajasin aineiston pitäen mielessäni suunnittelemani vertailevan tutkimusasetelman. Tämän vuoksi otin aineistooni mukaan 24 julkista pahoittelua sekä yrityksiltä että julkisuuden henkilöiltä. Tutkielmassani julkisuuden henkilöitä edustavat esimerkiksi sosiaalisen median vaikuttajat, juontajat, poliitikot sekä erilaiset artistit. Molemmissa aineiston osissa on mukana sekä lyhyempiä että pidempiä pahoitteluita. Yritysten ja julkisuuden henkilöiden aineistojen tekstit ovat kokonaisuudessaan kuitenkin melko samanpituisia. Valitsemalla molempiin osiin saman verran ja suunnilleen saman pituisia tekstejä pyrin tekemään puolet vertailuun soveltuviksi. Tekstin pituus ei kuitenkaan välttämättä kerro retoristen keinojen käytöstä tai sen yleisyydestä, joten pääajatuksena saman laajuisten tekstiaineistojen valikoimisessa oli se, että molempia osia varten olisi suunnilleen saman verran analysoitavaa.

3.3 Menetelmä

Tutkimukseni on pääosin kvalitatiivinen, mutta se sisältää myös kvantitatiivisia piirteitä. Kvantitatiivisen tutkimuksen avulla pyritään tuottamaan tietoa valitun ilmiön määrästä tai yleisyydestä. Tällöin kielen ilmiön tutkimiseen kuuluu usein laskemista ja määrällistä mittaamista. (Pietikäinen – Mäntynen 2019, luku 5.1.) Analysoin aineiston laskemalla retoristen keinojen määrän eri teksteissä ja taulukoin esiintymät. Kvalitatiiviseen tutkimukseen taas kuuluu erilaisten ilmiöiden luonteen ja laadun tutkiminen. Tutkimuksen tulokset voivat tällöin kuvata ilmiön piirteiden tai niiden välisten suhteiden laatua. (Pietikäinen – Mäntynen 2019, luku 5.1.) Tutkin osaa teksteissä käytetyistä retorisisista keinoista niiden määrän laskemisen jälkeen tarkemmin ja havainnollistan niiden käyttöä esimerkkien avulla.

Keräsin kaikki tekstit yhteen tiedostoon. Tarkastelin ja analysoin aineistoa tarkasti eli luin valitsemani tekstit monta kertaa saadakseni mahdollisimman perusteellisen käsityksen aineistossa käytetyistä retorisisista keinoista. Retorisessa analyysissä on mahdollista laskea kaikki yksittäiset esiintymät tekstistä, jossa käytetään jotakin retorista keinoa (ks. Hietanen 2025, 35). Analyysissä voi myös käyttää tapaa, jossa lasketaan, esiintyykö jokin retorinen keino tekstissä vai ei. Tällöin tekstistä ei lasketa erikseen jokaista yksittäistä esiintymää. (ks. Hollo 2023, 31.) Aineistoni oli hieman laajempi ja analysoin tekstit monen eri retorisen keinon kannalta, joten koin, että tutkielmaani soveltuu analyysitapa, jossa ei lasketa kaikkia erillisiä esiintymiä teksteistä. Tällöin keinoa on voitu käyttää yksittäisessä tekstissä useammankin kerran, mutta laskin, että keinoa on käytetty tekstissä, jos sitä on hyödynnetty siinä vähintään kerran.

Retoriset keinot voivat olla toisiinsa kietoutuneita. Analysoinnissa haasteita voi aiheuttaa se, että yhdessä lauseessa voidaan käyttää monia retorisia keinoja. (Jokinen 1999b, 156.) Retoristen keinojen analysointi onkin osin tulkinnanvaraista ja subjektiiviseen näkemykseen pohjautuvaa. Yksi ilmaus voi vaikuttaa sopivalta moneen eri luokkaan sijoitettavaksi. (Hollo 2023, 27.) Monitulkintaiset ilmaukset olen analysoinut kuuluvaksi kaikkiin niihin retoristen keinojen kategorioihin, joihin olen nähnyt niiden sopivan.

4 Julkisten pahoitteluiden retoriset keinot

4.1 Retoristen keinojen käytön yleisyys

Tässä luvussa analysoin julkisten pahoitteluiden retorisia keinoja. Olen jakanut tarkemmin käsiteltävät retoriset keinot luvun 4.2 alalukuihin. Taulukon 2 vasemmassa sarakkeessa esittelen retoriset keinot ja oikeassa sarakkeessa ilmoitan, kuinka monessa tekstissä keino esiintyy. Taulukossa esitän vain, kuinka monessa aineistoni tekstissä retorisen keinon käyttöä esiintyy, eikä siinä siis näy, onko jotakin yksittäistä keinoa käytetty useammin kuin kerran jossakin aineiston tekstissä. Olen järjestänyt keinot taulukkoon 2 laskevassa järjestyksessä yleisimmästä vähiten käytettyyn.

Luvun 4.2 yksityiskohtaisempaan analyysiini otan mukaan vain yleisimmät retoriset keinot. Tämä on kannattavaa, sillä keskittymällä vain yleisimpiin keinoihin pystyn analysoimaan niitä tarkemmin. Jokaisen teksteissä käytetyn retorisen keinon analyysi tekisi tutkielmasta liian mittavan ja keinojen analyysi ei voisi olla yhtä perusteellista.

Taulukko 2. Retoriset keinot.

Retorinen keino	Retorisen keinon käyttöä sisältävät tekstit
Vahvistavat ilmaisut	27/48
Liittoutumisasteen säätely	26/48
Kvantifiointi	26/48
Konsensuksella vahvistaminen	24/48
Ääri-ilmaisut	23/48
Etäännyttäminen omista intresseistä	11/48
Kolmen lista	9/48
Metafora	8/48
Toisto ja tautologia	7/48
Suojaavat ilmaisut	5/48
Kontrastiparin käyttö	5/48
Puhujakategorioilla oikeuttaminen	5/48
Oletettuun vasta-argumenttiin varautuminen	1/48
Ironia	0/48

Analyysissani annan esimerkkejä kyseessä olevan retorisen keinon käytöstä aineistossani sekä analysoin esimerkkejä tarkemmin. Olen lihavoinut esimerkeistä kohdat, jotka kuvaavat kyseessä olevan keinon käyttöä.

4.2 Yleisimmät retoriset keinot

4.2.1 Vahvistavat ilmaisut

Havaitsin aineistoni teksteissä eniten vahvistavien ilmaisujen käyttöä. Kuten mainitsin luvussa 2.4 vahvistavat ilmaisut olivat yleisin retorinen keino myös Sainen (2019, 33) tutkielmassa. Vahvistavia ilmaisuja voidaan käyttää vahvistamaan argumentaatiota, jolloin puhuja tai kirjoittaja voi pyrkiä vakuuttamaan lukijan tai kuuntelijan varmuudestaan. Niiden avulla voidaan korostaa argumenttien perusteiden luotettavuutta ja painottaa niitä vahvistamalla niiden sisältöä. (Kakkuri-Knuutila 1998, 256.) Aineistoni pahoitteluisia vahvistavia ilmaisuja edustavat pääosin adverbit ja adjektiivit. Eniten vahvistamisessa käytetään adverbeja, joita esiintyy monessa eri muodossa. Esimerkeissä 1 ja 2 esiintyvät *vilpittömästi* ja *todella* ovat yleisiä vahvistuksia teksteissä.

(1) Pyydän käytöstäni anteeksi asianomistajalta ja olen **vilpittömästi** pahoillani kaikille niille, jotka ovat joutuneet uudelleenelämään inhottavia muistoja tästä aiheesta heränneen keskustelun myötä (MTV1 22.10.2020).

(2) Asia nolottaa ja pyydän sitä **todella nöyrästi** anteeksi (IS7 25.6.2024).

Esimerkissä 1 vahvistavalla ilmauksella pyritään korostamaan pahoittelun aitoutta. Adverbi *vilpittömästi* on muodostettu lisäämällä adjektiivin päätte *-sti* ja sillä ilmaistaan tapaa. Ilmaus luo vaikutelman siitä, että pahoitteleva taho tunnistaa tehneensä virheen ja haluaa pyytää sitä rehellisesti anteeksi. Esimerkin 2 *nöyrästi*-ilmaisun käytön myötä korostuu, että pahoittelija ei ole ylpeä toiminnastaan. Adverbin perustana olevalla adjektiivilla *nöyrä* voidaan viitata 'alistuvaisuuteen' tai 'vaatimattomuuteen' ja pahoittelu on tehty ikään kuin tämänkaltaisesta asemasta (KS). Adverbia vahvistetaan entisestään sen eteen sijoitetulla toisella adverbilla *todella*.

Adjektiiveja käytetään aineistoni vahvistavissa ilmaisuissa toiseksi eniten. Useimmat tämänkaltaisten vahvistavien ilmaisujen adjektiiveista ovat genetiivimuodossa. Esimerkissä 3 adjektiivin superlatiivilla ilmaistaan pahoittelevan tahon nöyryyden olevan äärimmäistä.

Esimerkin 4 adjektiivin käytöstä muodostuu samankaltainen vaikutelma kuin esimerkissä 1.

Kyseiset adjektiivit esiintyvät vahvistavina ilmaisuina myös adverbien muodossa, mikä näkyy vertailemalla esimerkkejä 3 ja 4 edellä mainittuihin esimerkkeihin 1 ja 2.

(3) Hyvät asiakkaamme. Mitä **nöyrin** anteeksipyyntö aiheuttamastamme mielipahasta. (FB2 26.12.2020.)

(4) Haluan esittää **vilpittömän** anteeksipyyntöni perussuomalaiselle puolueelle, kansanedustajille sekä koko kansanedustajalaitokselle (YLE3 2.5.2024).

Näiden lisäksi aineistossani esiintyy myös yksi vahvistava ilmaus idiomaattisen ilmauksen muodossa. Tämä on kiinnostavaa, sillä Saineen (2019, 34) tutkielmassa samankaltainen ilmaus esiintyi kuudessa eri tekstissä ja jokaisessa lähes samanlaisessa muodossa. Esimerkin 5 *koko sydämestäni pahoillani*-ilmauksen käytön myötä pahoittelun aitouden ja syvyyden tuntu tehostuu. Pahoittelun voi kuvitella tulevan ikään kuin syvältä pahoittelijan sisimmästä, mikä luo pahoittelusta vakuuttavamman kuvan ja lisää sen voimakkuutta.

(5) Olen johtajana epäonnistunut. Olen **koko sydämestäni pahoillani**, ja osasyys, miksi haluan lopettaa, on se, että otan vastuun toimistani. (IS5 26.8.2025.)

Vaikka ilmaus esiintyy aineistossani vain kerran, on nähdäkseni huomionarvoista, että idiomia käytetään vahvistavana keinona aineistossani. Se saattaa viestiä, että tämänkaltaiset idiomit ovat suhteellisen yleisesti käytettyjä julkisissa pahoitteluissa.

4.2.2 Liittoutumisasteen säätely

Liittoutumisasteen säätelyä esiintyi aineistossani yhtä monessa tekstissä kuin kvantifiointia eli määrällistämistä, josta kerron lisää seuraavassa luvussa. Retorisessa analyysissä on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, sitoutuuko puhuja tai kirjoittaja väitteeseensä tai kuvaukseensa. Puhuja voi etäännyttää itsensä väitteestä esimerkiksi siten, että väite esitetään jonkun toisen sanomana eikä ”omissa nimissä”. Etäännyttämisen avulla puhuja voi esimerkiksi varjella itseään siltä, että päätyisi selityksenantovelvolliseksi väitteistä. (Jokinen 1999b, 136–138.) Väitteeseen sitoutuminen voi olla myös melko hienovaraista ja puhuja voi suhtautua kertomaansa myös neutraalisti (Hietanen 2022, 19).

Keinon yleisyyttä voi selittää se, että liittoutumisasteen säätelyä on mahdollista havaita lähes aina, kun kirjoittaja esittää jonkin kuvauksen tai väitteen tekstissään. Kirjoittaja voi ilmaista liittoutumisen asteellaan varmuutensa tai epävarmuutensa väitteestään. Aineistoni teksteissä esiintyy paljon hyvin varmoja väitteitä, joihin puhujat sitoutuvat vahvasti. Tällaiset väitteet liittyvät pahoitteluissa esimerkiksi pahoittelijan näkemysten ja arvojen selventämiseen,

toiminnan virheiden tunnistamiseen ja sanoittamiseen sekä virheisiin liittyvän toiminnan selittämiseen.

(6) Artistit saavat esiintyä ja ilmentää itseään juuri niin kuin itse haluavat. Jokainen ihminen saa olla sellainen kuin haluaa ja ilmentää itseään kuten haluaa. Tarkoitukseni ei ollut loukata ketään ja olen hyvin pahoillani. (IG3 28.3.2025.)

Esimerkissä 6 pahoittelija haluaa pahoittelussaan selventää aikaisemmin sanomaansa ja kertoo aiheeseen liittyvistä näkemyksistään. Hän on sitoutunut väitteisiinsä ja esittää ne hyvin varmasti. Varmuuden vaikutelman saa aikaan esimerkiksi se, että lauseiden verbit ovat indikatiivissa, jonka avulla voidaan ilmaista juuri varmuutta ja asiantilan totuudellisuutta (VISK § 1590). Väitteen varmuuden aste saattaa liittyä siihen, ettei pahoittelija halua kenellekään jäävän väärää käsitystä hänen suhtautumisestaan asiaan. Vahvalla sitoutumisellaan sanomaansa pahoittelija saattaa pyrkiä viestimään, että ajattelee sanomansa edustavan kiistatonta tosiasiaa.

(7) Anteeksi, olen pahoillani! Tässä vaiheessa on selvää, että nyt tuli tehtyä virhe podcastin kanssa. (IS1 4.6.2019.)

Esimerkissä 7 pahoittelija ilmaisee ymmärtävänsä, että on toiminut virheellisesti ja sitoutuu väitteeseensä. Sitoutumista vahvistaa ilmaus *on selvää*, jonka avulla pahoittelija ilmaisee, ettei hänellä tai ehkäpä muillakaan ole enää epäilystäkään siitä, etteikö hän olisi toiminut väärin. Ilmaus on yksipersonainen rakenne, jonka avulla voidaan kuvailla asiantiloja mainitsematta osallistujien identiteettejä (VISK § 1313). Rakenteella kirjoittaja voi antaa arvion, jolla hän esittää näkemyksensä väitteen todenperäisyydestä. Yksipersonaisen rakenteen avulla luodaan yleisempi sävy, jolla voidaan viitata siihen, ettei arvio ole vain kirjoittajan oma mielipide. Se luo vaikutelman yleisemmästä totuudesta ja yleispätevästä havainnosta. (Tiililä 1995, 228.) Näin havainnolla luodaan myös vaikutelma yleisestä yhteisymmärryksestä.

On kiinnostavaa, että esimerkin 7 pahoittelussa käytetään tämän jälkeen passiivimaista rakennetta *nyt tuli tehtyä*, joka saattaa jättää epävarmaksi sen, kuka virheen oikeasti teki. Tässä tapauksessa virheellisen toiminnan takana on pahoittelijan lisäksi myös muita henkilöitä, mikä ei käy tästä pahoittelun osasta suorasti ilmi. Ilmaus on myös yksipersonainen ja yleensä subjektiton (VISK § 453), kuten tässäkin tapauksessa. Passiivimaisen rakenteen avulla pahoittelija voi pyrkiä viittaamaan siihen, ettei virhe ollut vain hänen vastuullaan. Rakenteella voidaan kuitenkin myös häivyttää toimija ja etäännyttää itsensä toiminnasta (VISK § 1342). Tosin ilmauksella voidaan myös esimerkiksi viitata

siihen, että tilanne ei olisi ollut suunniteltu tai tarkoituksellinen (Kielitoimiston ohjepankki, Passiivimaisia rakenteita: tuli tehtyä ~ tehdyksi). Tämä vaikuttaa mahdolliselta syyllä muodon käytölle pahoitteluissa, sillä pahoitteluun johtaneella toiminnalla ei välttämättä olla tahallisesti haluttu pahoittaa kenenkään mieltä.

Pahoittelijoiden liittoutumisen aste esittämiinsä väitteisiin on aineistoni teksteissä usein hyvin vahva tai hieman neutraalimpi, mutta merkillepantavaa etäännyttämistä ei aineistossani esiinny. Tämä saattaa johtua siitä, että pahoittelijat haluavat ilmaista vahvasti ja selkeästi mielipiteensä ja suhtautumisensa asiantiloihinsa. Aineistoni teksteissä ei esiinny oman toiminnan kiistämistä, vaan pahoittelijat tunnustavat useimmiten esimerkiksi toimintansa virheet hyvin suorasti. Tekstien väitteet liittyvät usein juuri virheiden tunnustamiseen tai selittämiseen sekä pahoittelijan todellisten arvojen selittämiseen, jolloin tarvetta väitteistä etäännyttämiseen ei välttämättä synny. Pahoittelun vakuuttavuutta tai uskottavuutta voisi vähentää epävarmempien väitteiden esittäminen, joissa käytettäisiin esimerkiksi suojaavia ilmaisuja (ks. luku 2.4). Pahoittelijat myös esittävät väitteet omissa nimissään, jolloin he näyttävät asettuvansa sanojen taakse ja ilmaisevat olevansa valmiita vastaamaan puheistaan.

4.2.3 Kvantifiointi

Kvantifiointi on yleinen kielellisen vakuuttamisen keino, jolla tarkoitetaan joko numeerista määrällistämistä, jota voidaan tehdä luvuilla, taulukoilla, osuuksilla ja prosenteilla tai ei-numeerista määrällistämistä, joka perustuu esimerkiksi laatusanojen, kuten *pienin* tai *suurempi* käyttöön (Jokinen 1999b, 146). Havaitsin ei-numeerista kvantifiointia enemmän kuin numeerista. Ei-numeerista kvantifiointia edustivat aineistossani esimerkiksi ilmaukset *suurin, enemmän, runsaasti, iso* ja *paljon*. Sanoja *moni* ja *usea* käytettiin useassa pahoittelussa. Molempia ilmauksia käytetään usein viittaamaan mielensä pahoittaneisiin henkilöihin, kuten esimerkissä 8:

(8) Ymmärrän täysin, että mun toiminta on herättänyt **monissa** pahaa mieltä ja olen siitä syvästi pahoillani. Haluan pyytää anteeksi niiltä, joita tämä tilanne on koskettanut henkilökohtaisesti. (MTV3 9.12.2025.)

(9) Tulemme työskentelemään yhteisenä rintamana sen eteen, ettei tällaiselle palautteelle ole jatkossa enää aiheutta. Käynnistämme välittömästi **useita** korjaavia toimenpiteitä asiakaspalvelussamme. (IS15 26.10.2023.)

Esimerkissä 8 ei ilmaista mielensä pahoittaneiden henkilöiden tarkkaa määrää, mikä on ymmärrettävää, sillä pahoittelija ei luultavasti tätä itsekään tiedä. Sanoilla *moni* ja *usea*

viitataan yleensä suhteelliseen suureen määrään jonkin joukon edustajia (KS). Pahoittelija pyrkii tällä vakuuttamaan lukijan siitä, että ymmärtää toimintansa seuraukset. Esimerkissä 9 korjaavien toimenpiteiden tarkkaa määrää ei kerrota, mikä saattaa liittyä siihen, että kvantifioinnissa tavoitteena voikin olla pääosin vaikutuksen tekeminen eikä informaation välittäminen, jolloin määrän ilmaiseminen suhteellisesti voi olla tehokkaampaa kuin tarkan lukumäärän ilmaiseminen (Perelman 1996, 88). Ilmauksella voidaankin pyrkiä antamaan lukijalle vakuuttava kuva siitä, että yrityksen toiminnan korjaamista on ajateltu monesta näkökulmasta.

Numeerinen kvantifiointi on aineistossani prosenteilla ja luvuilla vahvistamista. Esimerkissä 10 esiintyy prosenteilla määrällistämistä:

(10) Paineen kasvaessa tää tavoite vaati peliliikkeitä, jotka tosielämässä tuntuisi petoksilta. Itselleen ne oli helppoa perustella osana peliä, koska omat motiivit tietää **sataprosenttisesti** – mä aidosti pidin jokaisesta ihmisestä, joiden luottamuksen jouduin pelin sisällä pettämään. (IG1 14.11.2021.)

Esimerkissä 10 lukija pyritään vakuuttamaan siitä, että hänen peliliikkeensä eivät kuvastaneet hänen oikeaa olemustaan, vaan olivat osa pelissä selviytymistä ja kuuluivat pelin todellisuuteen. Hän ilmaisee olevansa ehdottoman varma omista motiiveistaan ilmauksella *sataprocenttisesti*.

Numeerista kvantifiointia käytetään useamman kerran myös vuosien esittämiseen, kuten esimerkissä 11:

(11) Pyydän anteeksi **15** vuoden takaisia typeriä somekommenttejani ja niistä ymmärrettävästi aiheutunutta haittaa ja mielipahaa. En ole täydellinen ihminen, olen tehnyt virheitä. (IS9 11.7.2023.)

Vuosien määrän tai vuosilukujen esittämisellä tuodaan teksteissä ilmi esimerkiksi se, mihin aikaan jokin toiminta tai jotkin tapahtumat sijoittuvat. Esimerkissä 11 pahoittelija täsmentää virheellisen toimintansa tapahtuma-ajan. Tällä voidaan yksinkertaisesti ilmaista, milloin kommentit on kirjoitettu. Toisaalta lukijalle voi myös syntyä vaikutelma siitä, että ilmauksella saatetaan yrittää havainnollistaa sitä, että kommenttien julkaiseminen on tapahtunut kauan aikaa sitten. Tulkintani mukaan toiminnan sijoittamisella kauas menneisyyteen pahoittelija voi pyrkiä suojautumaan kritiikiltä. Sen avulla voidaan siis pyrkiä ilmaisemaan, että pahoittelija on muuttunut ja että virheet kuuluvat henkilön menneisyyteen. Vaikutusta korostaa oman epätäydellisyyden esiin tuominen, jolla huomautetaan, että hänkin on joskus

luonnollisesti tehnyt virheitä, eikä hän ei voi menneisyyden minänsä tekemille virheille enää mitään.

Numeerisessa kvantifioinnissa pahoittelijan varmuuden aste voi vaihdella, jolloin kvantifiointi voi olla joko hyvin tarkkaa tai epätarkempaa:

(12) Ilmeisesti siellä on **muutama** somekommentti ihan muihin asioihin liittyen, joita koskee sama näkemys. Niitä pidetään valtuuston puheenjohtajan arvovallalle sopimattomina ja ymmärrän sen. (YLE4 21.2.2024.)

(13) Ukrainan tukeminen käynnistyi osaltamme keväällä **2022**, kun päätimme välittömästi sodan syttyä lahjoittaa SPR:n kautta **100 000 €** Ukrainaan kärsimysten lievittämiseen sekä teimme huopakeräyksen, koska niille oli välitön tarve (FB1 9.10.2023).

Esimerkissä 12 pahoittelija puhuu sosiaalisessa mediassa julkaisemistaan kommentteista, joita on pidetty sopimattomina. Hän ei kuitenkaan kerro kommenttien tarkkaa määrää, vaan suojaa itseään valitsemalla epätarkemman ilmaisun *muutama*. Sanalla viitataan asioihin tai olioihin, joiden lukumäärä on epämääräinen (KS). Pahoittelija voi näin ilmaista, että ei ole varma kommenttien tarkasta määrästä. Tulkintani mukaan ilmaisemalla kommenttien tarkan määrän väärin esimerkiksi vähättelevästi pahoittelija saattaisi joutua kritiikin alaiseksi. Toisaalta epävarman ilmaisun käyttäminen voi olla kannattavaa pahoittelijan kannalta, sillä jättämällä epäsovivaksi koettujen kommenttien tarkan määrän mainitsematta pahoittelija voi vähätellä kommenttien todellista määrää.

Esimerkissä 13 käytetään hyvin tarkkaa määrällistämistä. Pahoittelun aiheena on yrityksen naiiviksi mielletty sotaa vastustava rauhanmallisto. Vuosiluvun esittämisellä yritys kuvaa tarkasti, milloin heidän avustustyönsä ukrainalaisten hyväksi on alkanut. Tämä voi olla kannattavaa, sillä näin pahoittelija pystyy varmistamaan, että lukija varmasti tietää, kuinka kauan tukemistoiminta on jatkunut. Tämän lisäksi pahoittelija tuo esille toisen elementin, joka liittyy heidän avustukseensa eli yrityksen lahjoituksen, jonka määrä ilmaistaan eksaktilla numerolla. Määrän ilmaiseminen epätarkasti saattaisi tuntua erikoiselta, sillä on luonnollista, että yritys tietää lahjoittamansa summan suuruuden. Paljastamalla tarkan summan yritys saa mahdollisuuden tuoda esille, että lahjoitus on ollut suhteellisen suuri ja näin ilmaista, että heidän tukensa aiheutta kohtaan on ollut merkittävää. Pahoittelussa kielteinen julkisuus voidaankin pyrkiä kääntämään myönteiseksi kohdistamalla lukijan huomio yrityksen hyvien tekojen korostamiseen, jolloin kriisi ei enää vaikuta yhtä merkittävältä (Korpiola 2011, 81).

Myös ääri-ilmaisujen käyttöä voidaan pitää hyvin tehokkaana kvantifiointina. Kvantifioivia ääri-ilmaisuja ovat esimerkiksi *ei yhtään, ei yksikään, jokainen ja kaikki*. (Jokinen 1999b, 147.) Ääri-ilmaisujen käyttöä esiintyi kvantifioinnin eri tavoista eniten. Teksteissä käytetään ilmaisuja *kaikki* ja *jokainen*, joista edeltävää käytetään runsaasti enemmän. Ääri-ilmaisuja käytetään pääosin joihinkin ihmisjoukkoihin viittaamisen yhteydessä yleensä tehostamassa ilmaisua korostamalla, että sanottu koskee kaikkia tai jokaista edustajaa joukossa. Ilmauksella *kaikki* pyritään erityisesti viittaamaan pahoittelun kohderyhmään tai vastaanottajiin ja kuvaamaan pahoittelun kattavuutta, kuten esimerkissä 14:

(14) Pyydän anteeksi **kaikilta**, jotka ovat kirjoituksista järkyttyneet sekä **kaikilta**, joita ne loukkaavat (IG2 2.7.2024).

(15) Pyydän anteeksi **kaikilta** aasialaisilta ja aasialaistaustaisilta ihmisiltä. Ei ollut tarkoitus heitä ollenkaan solvata tällä kuvalla. Jos ja kun heille on pahaa mieltä tästä tullut ja tyrmistystä, niin kyllä sitä anteeksi pyydän. (IL 16.12.2025.)

Esimerkissä 14 ilmaus *kaikki* toistetaan 2 kertaa, millä pahoittelija korostaa anteeksipyyntönsä koskevan yleisemmin jokaista mielensä pahoittanutta henkilöä. Tällä ilmaisulla hän pyrkii tavoittamaan mahdollisimman laajasti pahoittelun kohteena olevat henkilöt. Esimerkissä 15 pahoittelija esittää anteeksipyyntönsä kohdistuvan kaikille määrittelemiensä ryhmien edustajille.

4.2.4 Konsensuksella vahvistaminen

Konsensuksella vahvistaminen oli seuraavaksi yleisin retorinen keino. Argumenttia on mahdollista vahvistaa esittämällä, kuinka useat eri tahot allekirjoittavat jonkin väitteen. Tällöin asia ei enää edusta vain henkilökohtaista mielipidettä. Uskottavuutta vahvistaa entisestään se, että kyseisten tahojen esitetään tulleen vastaaviin johtopäätöksiin samaan aikaan ja/tai riippumatta toisistaan. Konsensusta voidaan luoda esimerkiksi suorilla sitaateilla, joilla tuodaan toisen tahon ääni oman argumentaation tueksi tai vetoamalla siihen, että jokin arvovaltainen taho, esimerkiksi asiantuntija, näkee asiat samalla tavalla. Se on vahvinta silloin, jos vedotaan kulttuurisiin näkemyksiin tai toiminnan tapoihin, joita pidetään kaikkien tai suuren joukon hyväksyminä itsestäänselvyyksinä. (Jokinen 1999b, 138–139.)

Aineistossani ei kuitenkaan esiinny lainkaan konsensusta vahvistavia sitaatteja tai asiantuntijan lausunnolla vahvistamista, vaan konsensuksella vahvistaminen on me-retoriikan käyttöä. Me-retoriikan avulla voidaan tuoda ilmi, että väitteen esittäjä ei seiso väitteen takana yksin vaan hän esittää väitteen osana laajempaa joukkoa. *Me*-muotoa käyttävät usein

esimerkiksi erilaisten instituutioiden edustajat ja sen avulla väite voidaan esittää instituution eli laajemman joukon nimissä. Me-retoriikalla voidaan siis rakentaa kuvaa yhdenmukaisesta joukosta, jolla on yhtenäiset intressit ja samanlainen näkemys jostakin asiasta. (Jokinen 1999b, 139.)

Me-retoriikkaa käytetään erityisesti yritysten pahoitteluissa, joissa *me*-muodon käyttö on todella yleistä. Puhe ”meistä” viittaa tällöin yleensä yrityksen työntekijöihin ja sillä korostetaan ryhmien konsensusta tai yhteisiä intressejä. Me-retoriikan käyttö on melko samantapaista useimmissa teksteissä ja sitä kuvaavat seuraavat esimerkit 16 ja 17:

(16) **Emme ole yhtiönä pystyneet** luomaan turvallista ja avointa ilmapiiriä aivan kaikille, ja tätä **pyydämme** vilpittömästi anteeksi ja **otamme opiksi**. Yhtiön johto ottaa tilanteesta täyden vastuun. **Otamme** tilanteen tämän kritiikin valossa todella suurella vakavuudella, ja **käynnistämme** joukon uusia toimenpiteitä ja **seuraamme** niiden vaikutuksia tarkasti. (IS17 27.3.2024.)

(17) **Olemme toimineet** vastuullisesti yli 10 vuoden ajan ja **mittaamme palveluidemme** laatua ja **asiakkaidemme** tyytyväisyyttä jatkuvasti. **Tarjoamamme** neuvot ja apu ovat linjassa virallisten terveystieteiden kanssa ja **valmentajamme** tekevät tarvittaessa yhteistyötä lääkäreiden kanssa. Koska **olemme** yksi suurimpia toimijoita hyvinvointitoimialalla, **ymmärrämme vastuumme** ja **olemme sitoutuneet** kehittämään toimialaa entistä paremmaksi. (MTV4 18.12.2021.)

Esimerkissä 16 väitteet esitetään yhtiön nimissä, mikä tuodaan selvästi ilmi alussa ilmauksella *yhtiönä*. Yhtiöllä on yhteneväinen näkemys siitä, että heidän toimintansa on ollut virheellistä ja he pyytävät sitä anteeksi kollektiivisesti ja vakuuttavat muuttavansa toimintaansa. Tämän jälkeen he ilmoittavat aikovansa toimia yhdessä parantaakseen toimintaansa uusilla toimenpiteillä ja esittävät, että toimenpiteiden tehon seuraaminen tulee olemaan jaettu vastuu.

Esimerkissä 17 väitettä yrityksen vastuullisesta toiminnasta vahvistetaan esittämällä väitteet *me*-muodossa. Näin syntyy kuva joukosta, jonka edustajat ovat samaa mieltä yrityksen toiminnan vastuullisuudesta. Väite vaikuttaa tällöin luotettavammalta, sillä syntyy vaikutelma siitä, että yrityksen toimintaa on seurannut laaja joukko ihmisiä, joka on päätenyt samanlaiseen näkemykseen yrityksen toiminnan luonteesta. Yrityksen edustajien esitetään päätyneen samanlaiseen näkemykseen myös siitä, että he ymmärtävät vastuunsa toiminnastaan. Pahoittelussa yrityksen toiminta esitetään yhteistyönä. He esittävät myös olevansa yhdessä sitoutuneet yrityksen toiminnan kehittämiseen, millä luodaan kuvaa yrityksen yhtenäisistä intresseistä.

Aineistossani on myös pahoitteluita, joissa käytetään me-muotoa, mutta muotoa ei säilytetä koko tekstin läpi samanlaisena:

(18) Olen tosi pahoillani, että **meillä** on se tilanne mennyt täysin pieleen, eli **me ollaan** asiakkaalle kommentoitu epäasiallisesti siinä tilanteessa (TS2 19.1.2018).

Esimerkin 18 alussa yrityksen viestintäpäällikkö pahoittelee henkilökohtaisesti yrityksen epäonnistunutta toimintaa asiakasta kohtaan. Tässä tapauksessa epäasiallisesta toiminnasta on vastuussa kaksi yrityksen myyjää. On kiinnostavaa, että yrityksen työntekijöistä puhutaan yhtenäisenä joukkona eli ”meinä”, johon lukeutuu mukaan myös esimerkiksi viestintäpäällikkö, joka ei kuitenkaan ole ollut mukana tilanteessa. Kuva yhdenmukaisesta joukosta halutaan siis joissakin tapauksissa säilyttää, vaikka se ei olisi edullista niiden työntekijöiden kuvalle, jotka eivät ole olleet tilanteessa mukana. Pahoittelija pahoittelee tässä tapauksessa ensin toimintaa itsenäisesti ikään kuin omasta puolestaan ja seisoo pahoittelunsa takana yksin, mutta sen jälkeen pahoittelija liittyy itsensä osaksi laajempaa joukkoa, jonka näkemys tilanteen epäonnistumisesta on yhtenäinen.

4.2.5 Ääri-ilmaisut

Ääri-ilmaisut olivat teksteissä seuraavaksi yleisin retorinen keino. Luvussa 4.2.3 olen käsitellyt kvantifointiin liittyviä ääri-ilmaisuja ja tässä luvussa käsittelen muita ääri-ilmaisuja. Teksteissä käytetään useita erilaisia ääri-ilmaisuja melko monipuolisesti. Ääri-ilmaisulla voidaan korostaa piirteitä, jotka kuvattavana olevaan halutaan yhdistää. Niillä on mahdollista maksimoida tai minimoida joitakin kuvauksen kohteeseen liittyviä piirteitä. Ääri-ilmaisulla voidaan myös luoda kuvaa toimintaan liittyvästä säännönmukaisuudesta, jolloin sitä voidaan pitää vakuuttavampana. (Jokinen 1999b, 151.)

Ilmaisuja *ollenkaan, ketään, millään, ei missään (muodossa/tapauksessa), ei tietenkään* käytetään yleensä teksteissä sen yhteydessä, kun pyritään ilmaisemaan, että muiden mielen pahoittaminen ei ole ollut tarkoituksellista vaan täysin tahatonta. Tätä kuvataan esimerkissä 19:

(19) Olemme erittäin pahoillamme mainoksen aiheuttamasta mielipahasta. Tarkoituksenamme **ei tietenkään** ollut loukata **ketään** tai syyllistää syömistä **missään** muodossa. (MTV4 18.12.2021.)

Esimerkissä 20 lukija pyritään vakuuttamaan siitä, että yrityksen mainoksen ei ollut tarkoitus pahoittaa kenenkään mieltä. Modaalisella adverbilla *tietenkään* voidaan ilmaista

varmuusastetta ja todenperäisyyttä (VISK § 1601). Yritys ilmaisee varmuutensa siitä, että mainos oli täysin hyväntahtoinen ja pyrkii vakuuttamaan lukijan tästä. Ääri-ilmaisuilla yrityksen kannasta luodaan ehdoton kuva.

Ilmaisuja *ei todellakaan* ja *täysin* käytetään usein sen yhteydessä, kun pahoittelussa puhutaan toiminnan epäonnistuneisuudesta. Tällöin niillä korostetaan toiminnan virheellisyyden astetta. Ilmauksilla pahoittelija pyrkii osoittamaan tietoisuutensa siitä, että toiminta ei ole ollut sopivaa. Esimerkki 20 havainnollistaa tätä:

(20) Keikalla mulla on tapana käyttäytyä tietyssä kohdassa show'ta provosoivasti, mutta tällä kertaa sanavalinta **ei todellakaan** mennyt nappiin. Pidän huolen, että jatkossa tätä termiä **ei tulla enää koskaan** kuulemaan, vaikka provosoiva ohjelmanumero säilyy osana kokonaisuutta. (IS7 25.6.2024.)

Esimerkissä 20 esiintyy myös aineistoni teksteissä toistuva ilmaisu *ei enää koskaan*, jota käytetään pahoitteluissa yleisön vakuuttamiseen siitä, ettei samankaltainen toiminta tule enää toistumaan.

Ääri-ilmaisuja käytetään pahoitteluissa myös sen yhteydessä, kun kuvataan pahoittelevien tahojen hyviä puolia ja arvoja. Näissä tapauksissa käytetään esimerkiksi ilmaisuja *koko*, *ehdottomasti*, *minkäänlaista*, *äärimmäisen* ja *aina*.

(21) On viisautta kuunnella enemmän suunnitteluvaiheessa eri osapuolia, etenkin heitä, joita asia koskettaa. Lisäksi meidän olisi pitänyt myös onnistua avaamaan **koko** kahden vuoden mittainen työmme ukrainalaisten auttamiseksi. Emme tehneet sitä. (FB1 9.10.2023.)

(22) Haluamme tehdä tämän selväksi: emme hyväksy **minkäänlaista** epärehellisyttä tai huijauskäytäntöjä asiakaspalvelussamme (IS15 26.10.2023).

Esimerkissä 21 yritys luo sanomallaan vaikutelman siitä, että he eivät välttämättä olisi saaneet yhtä paljon kritiikkiä epäonnistuneesta rauhanmallistostaan, jos olisivat onnistuneet avaamaan avustuksensa ukrainalaisia kohtaan. Sanalla *koko* voidaan viitata tässä tilanteessa yksinkertaisesti siihen, että heidän olisi pitänyt tai kannattanut olla avoin kaikista tukemistoimistaan, jotta yrityksen hyväntahtoisuus olisi tullut ilmi selvemmin. Ilmauksen käytöstä saattaa kuitenkin syntyä vaikutus myös siitä, että yrityksen mielestä kahden vuoden avustustyö on ollut laaja-alaista.

Esimerkissä 22 ääri-ilmaisuilla *minkäänlaista* pyritään luomaan mahdollisimman ehdoton kuva yrityksen vastuullisuudesta ja luotettavuudesta. Yritystä on syytetty epäeettisestä

toiminnasta asiakaspalvelussa ja tällä he pyrkivät selventämään kantansa siitä, minkälaista he haluavat toimintansa olevan. Ilmauksella ei kuitenkaan suoraan kielletä, etteikö yrityksen toiminta olisi ollut epäonnistunutta, vaan sillä rakennetaan kuvaa yrityksen arvoista.

Ääri-ilmaisua *täyden* käytetään pahoitteluissa useamman kerran esimerkissä 23 kuvatulla tavalla vastuun ottamisen yhteydessä:

(23) Nyt ymmärrän kirjoitusteni olleen rasistisia sekä moniin eri vähemmistöihin vihamielisesti ja halveksuen suhtautuvia. Otan kirjoituksistani **täyden** vastuun. (IG2 2.7.2024.)

Esimerkissä 23 pahoittelija ilmaisee, että hän on valmis vastaamaan teoistaan. Kriiseissä vastuun ottamisella virheistä voidaan pyrkiä hallitsemaan mainetta. Ottamalla päättäväisesti vastuun teoistaan pahoittelija voi myös pyrkiä herättämään luottamusta. (Korpiola 2011, 49.) Pahoittelija myöntää, että kirjoitukset ovat olleet hänen kirjoittamiaan ja osoittaa ymmärtävänsä, miksi monet ovat pahoittaneet mielensä niistä. Pahoittelijat käyttävät ilmausta vahvistamaan, että teoista ei voi syyttää ketään muuta. Ilmauksella *täyden* korostetaan vastuunalaisuuden totaalisuutta.

4.3 Julkisuuden henkilöiden ja yritysten pahoitteluiden vertailu

Taulukossa 3 kuvaan retoristen keinojen käyttöä julkisuuden henkilöiden ja yritysten pahoitteluissa. Taulukon vasemmassa sarakkeessa ilmoitan kyseessä olevan keinon, keskimmäisessä sarakkeessa esitän, kuinka monessa julkisuuden henkilön pahoittelussa keinoa käytetään ja oikeassa sarakkeessa kerron, kuinka monessa yrityksen pahoittelussa sitä käytetään.

Taulukko 3. Retoristen keinojen käytön vertailu.

Retorinen keino	Julkisuuden henkilöiden pahoittelut	Yritysten pahoittelut
Vahvistavat ilmaisut	15/24	12/24
Liittoutumisasteen säätely	13/24	13/24
Kvantifiointi	13/24	13/24
Konsensuksella vahvistaminen	3/24	21/24
Ääri-ilmaisut	14/24	9/24
Etäännyttäminen omista intresseistä	7/24	4/24

Retorinen keino	Julkisuuden henkilöiden pahoittelut	Yritysten pahoittelut
Kolmen lista	4/24	5/24
Metafora	5/24	3/24
Toisto ja tautologia	5/24	2/24
Suojaavat ilmaisut	3/24	2/24
Kontrastiparin käyttö	1/24	4/24
Puhujakategorioilla oikeuttaminen	4/24	1/24
Oletettuun vasta-argumenttiin varautuminen	0/24	1/24
Ironia	0/24	0/24

Luvun 4.1 taulukossa 2 kuvasin retoristen keinojen käyttöä yleisemmin kaikissa aineistoni teksteissä. Taulukosta 3 käy kuitenkin selville, että vaikka useimpia retorisia keinoja käytetään teksteissä melko tasavertaisesti, jotkin keinot ovat hieman tai jopa huomattavasti yleisempiä toisen vertailtavan puolen teksteissä.

Vahvistavat ilmaisut nousivat yleisessä tarkastelussa eniten käytetyimmäksi keinoksi, mutta kuten taulukosta näkyy, niiden käyttö oli yleisintä vain julkisuuden henkilöiden pahoitteluissa. Julkisuuden henkilöiden pahoitteluissa yli puolet teksteistä sisälsivät vahvistavien ilmaisujen käyttöä. Yritysten pahoitteluissa puolestaan käytetään eniten konsensuksella tai asiantuntijan lausunnolla vahvistamista, jonka jälkeen yleisimmiksi keinoiksi nousivat liittoutumisasteen säätely ja kvantifiointi. Vahvistavat ilmaisut olivat tällöin vasta neljänneksi käytetyin keino, mutta silti puolet yritysten pahoitteluista sisälsivät keinojen käyttöä.

Konsensuksella vahvistaminen korostui yritysten pahoitteluissa sen vuoksi, että niissä käytettiin paljon me-retoriikkaa. Koska julkisuuden henkilöt esittivät pahoittelun yleensä omista teoistaan ja omissa nimissään, ei samankaltaista me-puhetta esiintynyt lähes yhtään heidän pahoitteluissaan. Tämän osalta tulokseni eroavat merkittävästi Saineen (2019, 33) tutkielman tuloksista, sillä hänen aineistossaan kyseisen retorisen keinojen käyttöä esiintyi vain kuudessa tekstissä, vaikka hänen aineistossaan oli enemmän tekstejä.

Liittoutumisasteen säätelyä ja kvantifiointia esiintyi yhtä monessa tekstissä julkisuuden henkilöiden ja yritysten pahoitteluissa. Julkisuuden henkilöiden pahoitteluissa viiden

käytetyimmän retorisen keinon joukkoon kuuluvat myös ääri-ilmaisut ja etäännyttäminen omista intresseistä. Ääri-ilmaisuja esiintyy julkisuuden henkilöiden pahoitteluissa hieman useammassa pahoittelussa, mutta ero ei ole merkittävä. Etäännyttämistä omista intresseistä käytetään myös lähes yhtä monessa tekstissä.

Useiden retoristen keinojen käyttöä ei esiintynyt kummankaan vertailtavan puolen teksteissä paljoakaan. On myös kiinnostavaa, että aineistossani esiintyi vähemmän oletettuun vasta-argumenttiin varautumista ja ironian käyttöä kuin Saineella (2019). Saineella (2019, 33) oletettuun vasta-argumenttiin varautumista esiintyi seitsemässä tekstissä ja ironian käyttöä viidessä. Oman aineistoni teksteissä vain yhdessä yrityksen pahoittelussa esiintyi oletettuun vasta-argumenttiin varautumista eikä ironiaa esiintynyt lainkaan.

5 Päätäntö

Tutkielmassani olen tarkastellut kielellistä vaikuttamista julkisissa pahoitteluissa.

Tavoitteenani oli selvittää, minkälaisia retorisia keinoja julkisissa pahoitteluissa käytetään ja mihin niiden käytöllä pyritään. Tämän lisäksi tarkastelin myös sitä, kuinka yleistä eri retoristen keinojen käyttö on, kun vertaillaan yritysten ja julkisuuden henkilöiden pahoitteluita.

Hypoteesini oli, että julkisissa pahoitteluissa käytetään monipuolisesti erilaisia retorisia keinoja. Tutkielmassani kävikin ilmi, että retorisia keinoja käytettiin suhteellisen monipuolisesti. Joitakin keinoja käytettiin yli puolessa aineistoni teksteistä, mutta joidenkin keinojen käyttöä havaitsin vain melko pienessä määrässä tekstejä. Yleisimpien retoristen keinojen käyttöä havaitsin melko monessa tekstissä. Neljää yleisintä retorista keinoa käytettiin joko puolessa tai yli puolessa aineistoni teksteistä. Useita retorisia keinoja käytettiin kuitenkin alle kymmenessä tekstissä. Oletettuun vasta-argumenttiin varautumista käytettiin vain yhdessä tekstissä ja ironian käyttöä en havainnut yhdessäkään tekstissä. Ironian käytön vähäisyys saattaa liittyä siihen, että useimmissa aineistoni pahoitteluissa pyritään herättämään luottamusta ja vakuuttamaan lukija pahoittelun vilpittömyydestä ja aitoudesta.

Oletin myös, että yleisiksi retorisiksi keinoiksi nousisivat vahvistavat ilmaisut, omista intresseistä etäännyttäminen, kvantifiointi ja ääri-ilmaisut. Kaikki näistä keinoista olivatkin melko yleisiä aineistoni teksteissä. Vahvistavien ilmaisujen käyttö oli yleisintä, ja niiden käytöllä pyrittiin korostamaan pahoitteluiden luotettavuutta ja aitoutta sekä vakuuttamaan lukija kirjoittajan varmuudesta. Omista intresseistä etäännyttäminen ei kuitenkaan ollut niin yleistä kuin olisin olettanut, sillä se oli vasta kuudenneksi käytetyin retorinen keino, kun taas Saineen (2019, 33) tutkielmassa keino oli peräti toiseksi yleisin. Kvantifiointi oli yksi käytetyimmistä keinoista. Aineistossani esiintyi sekä numeerista että ei-numeerista kvantifiointia, joita kuvasivat esimerkiksi erilaisten laatusanojen ja lukujen käyttö kielellisen vakuuttamisen keinona. Kvantifioinnilla esimerkiksi viitattiin pahoittelun kohderyhmään, pyrittiin vakuuttamaan lukija siitä, että pahoittelija ymmärtää toimintansa seuraukset tai tuotiin esiin jonkin toiminnan ajankohta. Kvantifioivien ääri-ilmaisujen käyttö osoittautui yleisimmäksi kvantifioinnin tavoista, ja sillä pyrittiin usein esimerkiksi korostamaan pahoittelun kattavuutta. Ääri-ilmaisujen käyttö oli yleistä ja niiden avulla pyrittiin usein esimerkiksi korostamaan joitakin tiettyjä piirteitä pahoittelijan toimintaan liittyen.

Tämän lisäksi liittoutumisasteen säätelyä ja konsensuksella vahvistamista esiintyi yllättävän paljon, ja ne kuuluivat myös käytetyimpien keinojen joukkoon. Liittoutumisasteen säätelyllä pahoittelijat osoittivat liittoutumisen asteensa esittämiinsä väitteisiin, ja niihin sitouduttiin usein joko hyvin vahvasti tai hieman neutraalimmin.

Useimpien retoristen keinojen käyttö oli lähes yhtä yleistä vertailtaessa julkisuuden henkilöiden ja yritysten pahoitteluita, mutta yleisyydessä esiintyi myös eroja. Konsensuksella tai asiantuntijan lausunnolla vahvistaminen oli erityisen yleistä yritysten pahoitteluisa, joissa se oli käytetyin keino. Näissä pahoitteluisa konsensuksella vahvistaminen oli enimmäkseen me-retoriikan käyttöä, jolla osoitettiin, ettei väitteiden esittäjä seiso väitteidensä takana yksin vaan toimii suuremman joukon edustajana. Konsensuksella vahvistamisen yleisyys tutkielmani pahoitteluisa voikin liittyä siihen, että puolet aineistoni teksteistä oli juuri yritysten pahoitteluita, joissa keinon käyttö osoittautui hyvin yleiseksi.

Julkisuuden henkilöiden pahoitteluisa yleisintä oli vahvistavien ilmaisujen käyttö, minkä lisäksi ääri-ilmaisuja käytettiin hieman enemmän kuin yritysten pahoitteluisa. Muutoin erot keinojen käytössä eivät olleet merkillepantavan suuria.

Analysoidessani aineistoa koin ajoittain vaikeuksia retoristen keinojen luokittelussa, sillä joissakin tapauksissa retoriset keinot olivat toisiinsa kietoutuneita. Yksittäisessä aineistoni tekstissä käytettiin usein monia retorisia keinoja ja niissä esiintyi myös monitulkintaisia ilmauksia. Joissakin teksteissä myös yksittäisissä lauseissa käytettiin useampia retorisia keinoja. Retoristen keinojen luokitteluun ja täten tutkielman tuloksiin ovatkin vaikuttaneet osaltaan omien tulkintojeni varalta tekemäni valinnat ja subjektiiviset näkemykseni.

Tutkielmassani olen tarkastellut vain, esiintyykö jonkin retorisen keinon käyttöä tekstissä vai ei. Retoristen keinojen käytöstä voisi saada vielä syvällisemmän kuvan, jos jokaisesta tekstistä laskisi jokaisen esiintymän, jossa tiettyä retorista keinoa käytetään. Jos tämän lisäksi aineisto olisi laajempi kuin omani, retoristen keinojen käytöstä voisi saada vielä kattavamman kuvan. Olisi myös kiinnostavaa tutkia useampien tai eri retoristen keinojen käyttöä. Kuten huomautin luvussa 2.3, tulevassa tutkimuksessa olisi myös perusteltua tarkastella argumentaatiota retoristen keinojen ohella, niin kuin Saine (2019) tutkimuksessaan tekikin. Koska julkisten pahoitteluiden retoriikkaa ei ole tutkittu aiemmin paljon suomenkielisessä lingvistiksessä tutkimuksessa, tulevalle tutkimukselle on monta mahdollista suuntaa.

Lähteet

Aineslähteet

FB1= Finlayson 9.10.2023. ”Välillä voi hyvistä tarkoituspörstistä huolimatta tulla aiheuttaneeksi vahinkoa. Nyt kävi niin. Anteeksi. Kuten moni teistä tietää, julkaisimme syyskuun lopussa rauhan teemoja korostaneen malliston. Ukrainan tukeminen käynnistyi osaltamme keväällä 2022, kun päätimme välittömästi sodan syttyttyä lahjoittaa SPR:n kautta 100 000 € Ukrainaan kärsimysten – –” [Verkkajulkaisu.] Facebook. Viitattu 25.1.2026.

Saatavissa:

https://www.facebook.com/photo.php?fbid=725313226301381&set=a.662626149236756&type=3&ref=embed_post.

FB2= Tukkutorin Kala Oy 26.12.2020. ”Hyvät asiakkaamme. Mitä nöyrin anteeksipyyntö aiheuttamastamme mielipahasta. Hyvitämme luonnollisesti jokaiselle saamatta jääneet kalat, prosessi on käynnissä. Samaan aikaan olemme keskittyneet paikkaamaan tapahtuneen, moni haluaa vielä tilauksensa lauantain ja sunnuntain aikana. Voitte uskoa, että tapahtui kalakauppiaan pahin painajainen, eikä se ei – –” [Verkkajulkaisu.] Facebook. Viitattu 25.1.2026. Saatavissa:

https://www.facebook.com/TukkutorinKala/posts/3690513014304550?ref=embed_post.

FB3= Jungle Juice Bar 4.1.2024. ”Hei, kaikki meidän kanta-asiakkaat! Inhimillisestä virheestä, eli human errorista johtuen, meillä kävi tänään iso moka. Olimme lähettämässä viestiä kymmenelle vuoden 2024 VIM-kortin voittajalle, mutta tämä viesti lähti virheellisesti kaikille meidän kanta-asiakkaille! Virhe huomattiin meillä välittömästi. Olemme tapahtuneesta ja sen aiheuttamasta – –” [Verkkajulkaisu.] Facebook. Viitattu 25.1.2026.

Saatavissa: <https://www.facebook.com/junglejuicebar/posts/hei-kaikki-meid%C3%A4n-kanta-asiakkaat-inhimillisest%C3%A4-virheest%C3%A4-eli-human-errorista-j/772271244943634/>.

FB4= K-Supermarket Välivainio 2.9.2025. ”Hei, olemme saaneet runsaasti palautetta monille tutun Mikan töiden päättymisestä – ja ihan aiheesta. Uuden kaupan vastaanottamiseen liittyy paljon asioita, joista pitää tehdä päätöksiä jo ennen aloittamista kaupalla. Pullohuoneen uudistuksen myötä siihen liittyvät työtehtävät olivat vähentyneet ja ne ajateltiin järjestää uudelleen.” [Verkkajulkaisu.] Facebook. Viitattu 25.1.2026. Saatavissa:

https://www.facebook.com/ksupermarketvalivainio/posts/1394135356048973?ref=embed_post.

HS1= Myllykoski, Tatu – Rätty, Mika 2.1.2026. Vilma Nissinen pyysi anteeksi kommenttiaan Vantaasta. [Verkkajulkaisu.] Saatavissa: <https://www.hs.fi/urheilu/art-2000011726875.html>.

HS2= Törnudd, Nina 6.11.2025. Aktian uusi toimitusjohtaja pahoittelee: luottamus kärsinyt. [Verkkajulkaisu.] Saatavissa: <https://www.hs.fi/talous/art-2000011608106.html>.

IG1= Shirly Karvinen 14.11.2021. ”Uusimmassa Selviytyjät-jaksossa näytän sellaisen puolen itsestäni, mistä en pidä ollenkaan. Asianomaisten kanssa oon selvittänyt asiat jo aiemmin, mutta koska mun huono käytös on tapahtunut hyvin julkisesti (suositussa tv-ohjelmassa), on mun mielestä kohtuullista sitä myös julkisesti kommentoida nyt kun jakso on –”

[Verkkajulkaisu.] Instagram. Viitattu 25.1.2026. Saatavissa:

https://www.instagram.com/p/CWQ8UWHoJoB/?utm_source=ig_embed.

IG2= Emmi Nuorgam 2.7.2024. ”Viime päivinä netissä on julkaisu kuvakaappauksia vuosina 2008–2009 kirjoittamistani blogikirjoituksista. Tekstini ovat olleet rasistisia stereotyyppioita vahvistavia, naisvihamielisiä ja useisiin vähemmistöihin kohdistuvia. Häpeän syvästi näitä kirjoituksia eivätkä ne ole edustaneet ajattelua enää vuosien. Mikään ei oikeuta tekstejä ja haluan pyytää niitä –” [Verkkajulkaisu.] Instagram. Viitattu 25.1.2026. Saatavissa:

<https://www.instagram.com/p/C8636t8NILP/>.

IG3= Jussi Rainio 28.3.2025. ”Iltalehti on julkaissut tänään minun ja Waldon yhteishaastattelun, jossa lausumiani asioita haluan selventää ja pyytää anteeksi. Artistit saavat esiintyä ja ilmentää itseään juuri niin kuin itse haluavat. Jokainen ihminen saa olla sellainen kuin haluaa ja ilmentää itseään kuten haluaa. Tarkoitukseni –” [Verkkajulkaisu.] Instagram. Viitattu 25.1.2026. Saatavissa:

https://www.instagram.com/p/DHwDfz5s1T5/?utm_source=ig_embed.

IL= Ijäs, Johannes 16.12.2025. Uusi anteeksipyyntö Juho Eerolalta. [Verkkajulkaisu.] Saatavissa: <https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/6fd4fdb-b6b3-4ab3-b518-2baac21041f7>.

IS1= Tani, Iida 4.6.2019. Metti Forssellin podcast aiheutti valtavan someraivon – syytettiin sovinismista ja naisten halventamisesta: pyytelee nyt anteeksi Instagramissa.

[Verkkajulkaisu.] Saatavissa: <https://www.is.fi/viihde/art-2000006131128.html>.

IS2= Julkunen, Emmi 23.8.2022. Sabina Särkkä pahoitteli Kesärannassa otettua ”asiatonta kuvaa”. [Verkkojulkaisu.] Saatavissa: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000009023386.html>.

IS3= Kaskinen, Miikka 2.3.2024. Atte Kaleva pyytää anteeksi Tarja Haloselta: ”Se oli huonosti muotoiltu.” [Verkkojulkaisu.] Saatavissa: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000010267144.html>.

IS4= Vaalisto, Heidi 9.9.2021. Päivi Räsänen pyytää anteeksi Paavo Väyryseltä. [Verkkojulkaisu.] Saatavissa: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000008251497.html>.

IS5= Tyrylahti, Vilma 26.8.2025. HS: Kohukokki Kozeen Shiwan pyytää anteeksi. [Verkkojulkaisu.] Saatavissa: <https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000011451828.html>.

IS6= Hallikainen, Iida 28.10.2022. Kokoomuksen Sari Sarkomaa pyytää anteeksi lausuntoaan eduskunnassa. [Verkkojulkaisu.] Saatavissa: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000009165104.html>.

IS7= Laitinen, Ebba 25.6.2024. Gettomasan käytös juhannuskeikalla nostatti myrskyn – näin hän kommentoi. [Verkkojulkaisu.] Saatavissa: <https://www.is.fi/viihde/art-2000010520558.html>.

IS8= Juuti, Mikko 25.4.2022. Esa Nieminen julkaisi poikkeukselliset pahoittelut – pyytää anteeksi kaikilta, joita loukkasi tuoreessa elämäkerrassaan. [Verkkojulkaisu.] Saatavissa: <https://www.is.fi/viihde/art-2000008773348.html>.

IS9= Airasvirta, Elisa 11.7.2023. Riikka Purra pyytää anteeksi vanhoja somekommenttejaan. [Verkkojulkaisu.] Saatavissa: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000009712743.html>.

IS10= Åkman, Erika 14.10.2023. Raiskauksen uhria solvannut Poju esitti julkisen anteeksipyynnön – näin some reagoi. [Verkkojulkaisu.] Saatavissa: <https://www.is.fi/viihde/art-2000009922910.html>.

IS11= Linnake, Tuomas 5.1.2025. Erja, 70, sai Gigantilta oudon viestin astianpesukoneesta, jota ei ollut tilannut – merkkipäivänä tapahtui jotain ällistyttävää. [Verkkojulkaisu.] Saatavissa: <https://www.is.fi/digitoday/art-2000010939901.html>.

IS12= Knapp, Noora 25.10.2025. Nyt puhuu Teboil – pyytää anteeksi. [Verkkojulkaisu.] Saatavissa: <https://www.is.fi/autot/art-2000011584192.html>.

IS13= Lapintie, Nelli 4.3.2019. Kaupunginvaltuutettu Habiba Alia syytettiin tonnikalapurkin varastamisesta Lidlissä – järkyttyi myyjien käytöksestä. [Verkkajulkaisu.] Saatavissa:

<https://www.is.fi/kotimaa/art-2000006023361.html>.

IS14= Oksanen, Jaana 24.10.2016. Lidl pyytää anteeksi hämmentäviä maitomainoksia:

”Loukkaaviksi koetut lauseet korvataan.” [Verkkajulkaisu.] Saatavissa:

<https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000001937632.html>.

IS15= Kärkkäinen, Henrik 26.10.2023. Näin Gigantti pahoittelee epäonnistumisiaan – lue asiakkaille lähetetty kirje sanasta sanaan. [Verkkajulkaisu.] Saatavissa:

<https://www.is.fi/digitoday/art-2000009948694.html>.

IS16= Manninen, Tuomas 18.1.2020. Elisan puhelinmyyjät valehtelivat vuoden ajan järjestelmällisesti asiakkaille – ”Pyydämme anteeksi.” [Verkkajulkaisu.] Saatavissa:

<https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000006376749.html>.

IS17= Hakulinen, Juulia – Juuti, Mikko 27.3.2024. Yellow Film pyytää anteeksi – taustalla kovia syytöksiä työntekijöiltä. [Verkkajulkaisu.] Saatavissa: <https://www.is.fi/viihde/art-2000010315238.html>.

IS18= Kononen, Mari – Ranta, Elina 29.4.2024. Vaatekauppa käytti L-sanaa kampanjassaan – pyytää anteeksi ”tökeröä sanoitusta.” [Verkkajulkaisu.] Saatavissa:

<https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000010389564.html>.

K= STT 21.12.2019. Instru Optiikka pyytää anteeksi henkilökunnaltaan – Työntekijäliitot kritisoivat koulutustilaisuutta poskettomaksi ja hävyttömäksi. [Verkkajulkaisu.] Saatavissa:

<https://www.kaleva.fi/instru-optiikka-pyytaa-anteeksi-henkilokunnaltaan/1662677>.

KU= Kansan Uutiset 6.4.2021. Kansanedustaja Kautto pyytää anteeksi ja jättää valtuuston puheenjohtajuuden. [Verkkajulkaisu.] Saatavissa: <https://www.ku.fi/artikkeli/4477556-kansanedustaja-kautto-pyytaa-anteeksi-ja-jattaa-valtuuston-puheenjohtajuuden>.

MT1= Kallio-Kurssi, Harri 18.4.2023. Yllätysilmoitus Fortumilta: Yhtiö ilmoittaa peruvansa yrittäjille ja maataloille lähettämiensä vaatimuksia sopimussakoista ja pahoittelee virhettään.

[Verkkajulkaisu.] Saatavissa: <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/uutiset/40ae0e51-13ca-4f69-b6c4-ed73f70a9b7c>.

MT2= Hoppi, Anni-Sofia 20.8.2024. Stora Enson korjuutyömaalla sattui ympäristövahinko: Metsäkoneet ylittivät raakkujoen Kainuussa. [Verkkajulkaisu.] Saatavissa:

<https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/metsa/4466bc92-a234-4a72-8e77-e8bca6ed9da9>.

MTV1= Egutkina, Anna 22.10.2020. Seksuaalirikoksesta tuomittu Roope Salminen: ”Pyydän käytöstäni anteeksi.” [Verkkajulkaisu.] Saatavissa: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/il-seksuaalirikoksesta-tuomittu-roope-salminen-hyvaksyn-tuomion-pyydan-anteeksi/7962268>.

MTV2= Tänav, Alexia 23.11.2023. Aku Hirviniemi pyytää anteeksi vitsailtuaan pikkujoulukeikallaan törkyviestikohustaan – jää sairauslomalle. [Verkkajulkaisu.] Saatavissa: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/aku-hirviniemi-pyytaa-anteeksi-vitsailtuaan-pikkujoulukeikallaan-torkyviestikohustaan-jaa-sairauslomalle/8825670>.

MTV3= Lintunen, Katja 9.12.2025. Kohu Miss Suomen ympärillä sakenee – ”Et ole pahoillasi teoistasi, vaan siitä että jäit kiinni.” [Verkkajulkaisu.] Saatavissa: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/kohu-miss-suomen-ymparilla-sakenee-komentointi-suljettiin-et-ole-pahoillasi-teoistasi-vaan-siita-etta-jait-kiinni/9267556>.

MTV4= Kolehmainen, Tommi 18.12.2021. Fitfarmin asiakkaille erikoinen viesti: ”Mä olen sun Sisäinen Pullukka” – yritys pyytää anteeksi sopimatonta mainontaa. [Verkkajulkaisu.] Saatavissa: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/fitfarmin-asiakkaille-erikoinen-vesti-ma-olen-sun-sisainen-pullukka-yritys-pyytaa-anteeksi-sopimatonta-mainontaa/8315532>.

TS1= Juupaluoma, Johanna 11.2.2016. Carunan pahoittelu ei riitä talousvaliokunnalle. [Verkkajulkaisu.] Saatavissa: <https://www.ts.fi/uutiset/847584>.

TS2= STT 19.1.2018. Nordean asiakasneuvoja asuntolainan hakijalle: ”Sitten takaisin kotimaahan.” [Verkkajulkaisu.] Saatavissa: <https://www.ts.fi/uutiset/3808021>.

YLE1= Paukkeri, Marica – Tolkki, Kristiina – Rautio, Marjatta 13.1.2025. Finnairin lennolta poistettu Tomi Immonen pyytää anteeksi – syytti ensin ”persunaamaria.” [Verkkajulkaisu.] Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20136424>.

YLE2= Halme, Kaisa – Ojanperä, Sini 12.12.2025. Orimattilan kaupunginjohtaja saa suullisen huomautuksen – pyytää anteeksi virheitään. [Verkkajulkaisu.] Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20199383>.

YLE3= STT – Happonen, Päivi 2.5.2024. Timo Vornanen pyytää anteeksi ja perustaa oman eduskuntaryhmän. [Verkkojulkaisu.] Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20086783>.

YLE4= Sillanmäki, Lotta 21.2.2024. Nokian kaupunginvaltuuston puheenjohtaja pahoittelee somekirjoituksiaan ja käytöstään: ”Olisi pitänyt toimia viisaammin.” [Verkkojulkaisu.] Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20075740>.

YLE5= de Fresnes, Tulikukka – Raivio, Petri – Mannermaa, Jaakko 12.12.2025. PS:n Eerola pahoittelee silmienvenyttelykuvaa – Purra: ”Keskustelussa ei ole mitään järkeä.” [Verkkojulkaisu.] Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20199397>.

YLE6= Näkkäljärvi, Pirita 19.8.2016. Lumi Accessories pahoittelee epäaidon saamelaispäähineen käyttöä – ”Meillä on paljon opittavaa saamelaisuudesta.” [Verkkojulkaisu.] Saatavissa: <https://yle.fi/a/3-9105966>.

YLE7= Nykänen, Helmi 13.11.2019. Ruotsalaisjärjestö paheksuu suomalaisen metsäkoneyrityksen logolla varustettua tyttökalendaria – Ponsse: tätä ei tapahdu enää koskaan. [Verkkojulkaisu.] Saatavissa: <https://yle.fi/a/3-11065866>.

YLE8= Kangas, Laura 9.10.2024. Nordean liiketoimintajohtaja: Pankkiin kohdistuu koko ajan uusia hyökkäyksiä. [Verkkojulkaisu.] Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20116998>.

YLE9= Koskinen, Anu Leena 25.3.2019. Teknologiayritys pyytää anteeksi rekrytointimainostaan: Nuoret naiset pitivät syrjivänä. [Verkkojulkaisu.] Saatavissa: <https://yle.fi/a/3-10705312>.

YLE10= Hirvonen, Saara 9.2.2019. Attendo pyytää anteeksi – hoivayritys ilmoittaa aloittaneensa korjaavat toimenpiteet Alavuden Pelimannissa. [Verkkojulkaisu.] Saatavissa: <https://yle.fi/a/3-10639065>.

Muut lähteet

Carlson, Laura 2014. *Anteeksiipyynnön kontekstit keskustelussa*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrialaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos. URN: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201502121575>.

- Hietanen, Hilda 2022. *Englannin kieli jyrää muut kielet alleen: Retoriset keinot maakuntalehtien suomen ja englannin kielen asemaa koskevissa mielipidekirjoituksissa*. [Verkkodokumentti.] Kandidaatintutkielma. Turun yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos.
- 2025. *Tärvelemme kauniin äidinkielemme ihan itse: asemoituminen ja retoriikka englannin kieltä koskevissa sanomalehtien mielipidekirjoituksissa*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Turun yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos. URN: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025081882998>.
- Hollo, Anna 2023. *Retoriset keinot Helsingin Sanomien Suomen Nato-jäsenyyttä käsittelevissä mediateksteissä*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Turun yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos. URN: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2023052648500>.
- Jokinen, Arja 1999a. Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. – *Diskurssianalyysi liikkeessä*, s. 37–53. Toim. Arja Jokinen, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen. Vastapaino, Tampere.
- 1999b. Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. – *Diskurssianalyysi liikkeessä*, s. 126–159. Toim. Arja Jokinen, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen. Vastapaino, Tampere.
- Jokinen, Arja – Juhila, Kirsi 2016. Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. – *Diskurssianalyysi: teorian, peruskäsitteet ja käyttö*. Toim. Arja Jokinen, Kirsi Juhila, Eero Suoninen. Vastapaino, Tampere. Saatavissa: https://utuvolter.fi/permalink/358FIN_UTUR/1cgjm0n/alma9920717685405971.
- Kakkuri-Knuutila, Marja-Liisa 1998. Retoriikka – *Argumentti ja kritiikki: lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*, s. 233–272. Toim. Marja-Liisa Kakkuri-Knuutila. Gaudeamus, Helsinki.
- Kalliokoski, Jyrki 1995. Johdanto – *Teksti ja ideologia: kieli ja valta julkisessa kielenkäytössä*, s. 8–36. Toim. Jyrki Kalliokoski. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos, Helsinki.

Kielitoimiston ohjepankki. Passiivimaisia rakenteita: tuli tehtyä ~ tehdyksi. [Verkkojulkaisu.]

Saatavissa: <https://kielitoimistonohjepankki.fi/ohje/passiivimaisia-rakenteita-tuli-tehtya-tehdyksi/>.

Korpiola, Lilly 2011. *Kriisiviestintä digitaalisessa julkisuudessa*. Infor, Helsinki.

KS= Kielitoimiston sanakirja 2018. [Verkkojulkaisu.] Saatavissa:

<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/>.

Mäntynen, Anne 2003. *Miten kielestä kerrotaan: kielijuttujen retoriikkaa*. Väitöskirja.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Mäntynen, Anne – Sääskilahti, Minna 2015. Uusi retoriikka genrejen tutkimuksessa. –

Genreanalyysi: tekstilajitutkimuksen käsikirja, s. 194–207. Toim. Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiirilä ja Mikko Lounela. Gaudeamus, Helsinki.

Saatavissa:

https://utuvolter.fi/permalink/358FIN_UTUR/1n2f5er/alma9917560295405971.

Perelman, Chaïm 1996. *Retoriikan valtakunta*. Vastapaino, Tampere.

Pietikäinen, Sari – Mäntynen, Anne 2019. *Uusi kurssi kohti diskurssia*. Vastapaino, Tampere.

Saatavissa:

https://utuvolter.fi/permalink/358FIN_UTUR/1cgjm0n/alma9922084937105971.

Pälli, Pekka – Lillqvist, Ella 2020. Diskurssianalyysi. – *Kielentutkimuksen menetelmiä I–IV*,

s. 374–411. Toim. Milla Luodonpää-Manni, Markus Hamunen, Reetta Konstenius, Matti Miestamo, Urpo Nikanne ja Kaius Sinnemäki. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki. DOI: <https://doi.org/10.21435/skst.1457>.

Saine, Heli 2019. *Pyydän anteeksi koko sydämeistäni: Argumentaatio ja retoriset keinot*

julkisissa pahoitteluissa. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Turun yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos. URN: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019050814743>.

Sääskilahti, Minna 2006. *Vapise, kuningas alkoholi: alkoholivalistuksen tekstilaji ja sen*

muuttuminen vuosien 1755 ja 2001 välisenä aikana. [Verkkodokumentti.] Väitöskirja.

Oulun yliopiston suomen kielen, informaatiotutkimuksen ja logopedian laitos. URN:

<https://urn.fi/URN:ISBN:9514280059>.

Tiililä, Ulla 1995. Mitä viranomaisille kirjoitetaan? – Korvaushakemusten argumentoinnin analyysiä. – *Teksti ja ideologia: kieli ja valta julkisessa kielenkäytössä*, s. 205–235. Toim. Jyrki Kalliokoski. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos, Helsinki.

VISK= Hakulinen, Auli – Vilkuna, Maria – Korhonen, Riitta – Koivisto, Vesa – Heinonen, Tarja Riitta – Alho, Irja 2008. *Iso suomen kielioppi*. [Verkkoversio.] Saatavissa: <https://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>.

Vuori, Jaana 2021. Retoriikan analyysi. – *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Toim. Jaana Vuori. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto, Tampere. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/teoreettis-metodologiset-viitekehykset/retoriikan-analyysi/>.